Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NILS WAHL
της 26ης Μαρτίου 2015 [1]

Υπόθεση C-597/13 P

Total SA
κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Αγορά κηρών παραφίνης στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο και γερμανική αγορά κηρού ακατέργαστης παραφίνης (gatsch) — Καθορισμός των τιμών και κατανομή των αγορών — Απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού — Παράβαση θυγατρικής εταιρίας το κεφάλαιο της οποίας κατέχει κατά 100 % μητρική εταιρία — Τεκμήριο ασκήσεως καθοριστικής επιρροής από τη μητρική επί της θυγατρικής της — Ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέουσα αποκλειστικά από παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της — Επιπτώσεις αποφάσεως αφορώσας τη θυγατρική επί της νομικής καταστάσεως της μητρικής εταιρίας»

I – **Εισαγωγή**

1. Η κρινόμενη υπόθεση αφορά αίτηση αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, Total κατά Επιτροπής [2].

2. Στην κρινόμενη υπόθεση το Δικαστήριο καλείται να προσδιορίσει, μεταξύ άλλων, τις επιπτώσεις αποφάσεως [3] αφορώσας θυγατρική επί της νομικής καταστάσεως της μητρικής εταιρίας, όταν η ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέει αποκλειστικά από την παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της. Κατά τη γνώμη μου, προσφέρει την ευκαιρία να υπογραμμιστεί ότι, δυνάμει του άρθρου 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ [4], εναπόκειται κατά κύριο λόγο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντλεί τις συνέπειες των αποφάσεων του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Εκτός ορισμένων διευκρινίσεων όσον αφορά την έκταση της εν λόγω υποχρεώσεως εκτελέσεως σε περίπτωση ασκήσεως προσφυγής από νομική οντότητα που έχει καταδικαστεί αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με άλλες οντότητες στην καταβολή προστίμου, το Δικαστήριο καλείται, σε συνέχεια της αποφάσεως Επιτροπή κατά Tomkins [5], να διευκρινίσει την έκταση και τα όρια της παρεμβάσεως του δικαστή ενώπιον του οποίου ασκούνται παράλληλες προσφυγές από οντότητες που έχουν καταδικαστεί αλληλεγγύως και στις οποίες έχουν επιβληθεί εις ολόκληρον κυρώσεις λόγω παραβάσεως των κανόνων του δικαίου της Ένωσης στον τομέα του ανταγωνισμού.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — T-548/08, EU:T:2013:434, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

3 — Εν προκειμένω, πρόκειται για την απόφαση που εκδόθηκε την ίδια ημέρα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στην υπόθεση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423).

4 — Σύμφωνα με το οποίο «[τ]ο θεσμικό ή λοιπό όργανο [του οποίου] η πράξη εκηρύχθη άκυρη [...] οφείλ[ει] να λαμβάν[ει] τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

5 — C-286/11 P, EU:C:2013:29.

3. Εξάλλου, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί σχετικά με την έκταση του δικαστικού ελέγχου των αιτιολογιών βάσει των οποίων απορρίφθηκαν οι ενδείξεις και τα επιχειρήματα που προβάλλει μητρική εταιρία προκειμένου να ανατρέψει το τεκμήριο της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της.

II – **Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς**

4. Το ιστορικό της διαφοράς και το περιεχόμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως συνοψίστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο με τις σκέψεις 1 έως 16 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις οποίες παραπέμπω για περισσότερες λεπτομέρειες.

5. Για τις ανάγκες της αναλύσεως της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως, θα υπενθυμίσω απλώς τα εξής.

6. Με την απόφαση C(2008) 5476 τελικό, της 1ης Οκτωβρίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/39.181 — Κηροί κηροποιίας) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η αναιρεσείουσα και η θυγατρική της Total France SA (στο εξής: Total France), στο κεφάλαιο της οποίας μετείχε κατά ποσοστό σχεδόν 100 %, είχαν διαπράξει, από κοινού με άλλες επιχειρήσεις, παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), μετέχοντας σε σύμπραξη στην αγορά των κηρών παραφίνης του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και στη γερμανική αγορά του κηρού ακατέργαστης παραφίνης (gatsch). Η αναιρεσείουσα Total SA (στο εξής: Total) και η θυγατρική της, Total France, περιλαμβάνονταν στους αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως.

7. Κατά την Επιτροπή, υπάλληλοι της Total France συμμετείχαν απευθείας στην παράβαση καθ' όλη τη διάρκειά της. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεώρησε ότι η Total France είναι υπόλογη λόγω της συμμετοχής της στη σύμπραξη (αιτιολογικές σκέψεις 555 και 556 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Επιπλέον, η Total κατείχε, μεταξύ του 1990 και του πέρατος της παραβάσεως, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, ποσοστό άνω του 98 % της Total France. Η Επιτροπή έκρινε ότι μπορούσε να θεωρήσει επί της ανωτέρω βάσεως ότι η Total ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της Total France, δεδομένου ότι αμφότερες οι εταιρίες αποτελούσαν μέρος της αυτής επιχειρήσεως (αιτιολογικές σκέψεις 557 έως 559 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

8. Το ποσό των επιβληθέντων προστίμων υπολογίστηκε βάσει των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003[6], όπως ίσχυαν κατά τον χρόνο της κοινοποιήσεως της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.

9. Βάσει των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών, η Επιτροπή κατέληξε, όσον αφορά την αναιρεσείουσα και τη θυγατρική της, σε συνολικό πρόστιμο 128 163 000 ευρώ (αιτιολογική σκέψη 785 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

10. Σύμφωνα με το διατακτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως:

«Άρθρο 1

Οι ακόλουθες επιχειρήσεις παραβίασαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας, κατά τις αναφερόμενες περιόδους, σε διαρκή συμφωνία και/ή εναρμονισμένη πρακτική στον τομέα κηρών παραφίνης της κοινής αγοράς και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, του ΕΟΧ:

6 — ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές του 2006.

[…]

Total France […]: από τις 3 Σεπτεμβρίου 1992 έως τις 28 Απριλίου 2005· και

[Total]: από τις 3 Σεπτεμβρίου 1992 έως τις 28 Απριλίου 2005.

Όσον αφορά τις ακόλουθες επιχειρήσεις, η παράβαση αφορά επίσης, για τις αναφερόμενες περιόδους, τον κηρό ακατέργαστης παραφίνης που πωλείτο σε τελικούς πελάτες στη γερμανική αγορά:

[…]

Total France […]: από τις 30 Οκτωβρίου 1997 έως τις 12 Μαΐου 2004· και

[Total]: από τις 30 Οκτωβρίου 1997 έως τις 12 Μαΐου 2004.

Άρθρο 2

Επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα για την παράβαση περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 1:

[…]

Total France […] από κοινού και εις ολόκληρον με την [Total]: 128 163 000 [ευρώ].

[…]»

III – **Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και η απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (Τ-566/08)**

11. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του τότε Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου] στις 16 Δεκεμβρίου 2008, η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή με την οποία προέβαλλε εννέα συνολικά λόγους. Οι επτά πρώτοι λόγοι προβλήθηκαν προς στήριξη των αιτημάτων της περί ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως καθόσον την αφορούσε και με αυτούς ισχυριζόταν, ουσιαστικά, ότι δεν μπορούσε να της καταλογιστεί η παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της, Total France. Οι δύο τελευταίο λόγοι προβλήθηκαν προς στήριξη των επικουρικών αιτημάτων περί ακυρώσεως ή μειώσεως του ποσού του προστίμου που είχε επιβληθεί στην αναιρεσείουσα.

12. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το σύνολο των προβαλλόμενων λόγων και, κατά συνέπεια, την προσφυγή στο σύνολό της. Όσον αφορά, ειδικότερα, το αίτημα περί μεταρρυθμίσεως του ποσού του προστίμου, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, με τη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στο ακόλουθο συμπέρασμα:

«Στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, το Γενικό Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε σφάλμα ή παρατυπία της [προσβαλλομένης] αποφάσεως που θα δικαιολογούσε την ακύρωση του προστίμου που της επιβλήθηκε ή τη μείωση του ποσού του. Το Γενικό Δικαστήριο κρίνει επίσης ότι, λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, και ιδίως της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως που διέπραξε η προσφεύγουσα, το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε είναι ενδεδειγμένο».

13. Με την απόφαση που εκδόθηκε αυθημερόν στην υπόθεση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (Τ-566/08, EU:T:2013:423), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε όλους τους λόγους προσφυγής, εκτός του όγδοου λόγου ο οποίος αντλείτο από τον μη σύννομο χαρακτήρα του νόμου ως προς τη μέθοδο υπολογισμού που προβλέπεται στην παράγραφο 24 των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή παραβίασε, κατά τον προσδιορισμό του πολλαπλασιαστικού συντελεστή σε σχέση με τη διάρκεια της συμμετοχής της Total France στην παράβαση, τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, εξομοιώνοντας περίοδο συμμετοχής 7 μηνών και 28 ημερών (για τους κηρούς παραφίνης) και περίοδο συμμετοχής 6 μηνών και 12 ημερών (για τον κηρό ακατέργαστης παραφίνης) με συμμετοχή ενός πλήρους έτους. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε το συνολικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα από 128 163 000 ευρώ σε 125 459 842 ευρώ.

IV – **Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων**

14. Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Total ζητεί από το Δικαστήριο:

— κυρίως:

  — να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

  — να κάνει δεκτά τα αιτήματα που υπέβαλε πρωτοδίκως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, και

  — κατά συνέπεια, να ακυρώσει την προσβαλλομένη απόφαση στο μέτρο που αφορά την Total·

— επικουρικώς, να ασκήσει την εξουσία μεταρρυθμίσεως που διαθέτει προκειμένου να μειώσει το ύψος του προστίμου που της επιβλήθηκε, και

— εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας.

15. Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και την καταδίκη της αναιρεσείουσας στα δικαστικά έξοδα αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας.

16. Οι διάδικοι εξέθεσαν τις αντίστοιχες θέσεις τους γραπτώς και προφορικώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 15ης Ιανουαρίου 2015.

V – **Ανάλυση της αιτήσεως αναιρέσεως**

17. Η αίτηση αναιρέσεως θεμελιώνεται σε τρεις κύριους και σε τρεις επικουρικούς λόγους με τους οποίους ζητείται η μεταρρύθμιση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total.

18. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι πολλοί λόγοι αναιρέσεως είναι απαράδεκτοι και ότι, εν πάση περιπτώσει, κανένας λόγος αναιρέσεως δεν είναι βάσιμος.

19. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ορισμένοι λόγοι αναιρέσεως αλληλεπικαλύπτονται εν πολλοίς και συνεπώς είναι σκόπιμο να εξεταστούν από κοινού.

20. Πράγματι, η αναιρεσείουσα, με την επιχειρηματολογία που αναπτύσσει στο πλαίσιο της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως, προσάπτει ουσιαστικά στο Γενικό Δικαστήριο, καταρχάς —και, κατά την άποψή μου, κυρίως—, ότι παρέλειψε να μειώσει το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε, ενώ αποφάσισε ανάλογη μείωση για τη θυγατρική της, και ότι, εν προκειμένω, η ευθύνη της απορρέει σαφώς και αποκλειστικά από την ευθύνη της εν λόγω θυγατρικής, η οποία μόνη μετείχε απευθείας στην παράβαση (βλ., ιδίως, πρώτο και τρίτο λόγο αναιρέσεως), στη συνέχεια δε ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει όσον αφορά τον έλεγχο της εξετάσεως των στοιχείων που προσκομίζονται προκειμένου να ανατραπεί το «τεκμήριο της πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής», το οποίο αντιτάχθηκε στην αναιρεσείουσα.

21. Εν προκειμένω, κρίνω σκόπιμο να αρχίσω την ανάλυση της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως με την κοινή εξέταση του πρώτου και του τρίτου λόγου.

Α — *Επί του πρώτου και του τρίτου λόγου αναιρέσεως*

1. Επιχειρηματολογία των διαδίκων

22. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως η Total υποστηρίζει ότι, παρά τον αμιγώς παρεπόμενο χαρακτήρα της ευθύνης της για την επίδικη παράβαση, το Γενικό Δικαστήριο δεν χρησιμοποίησε, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την εξουσία μεταρρυθμίσεως που διαθέτει ώστε να λάβει υπόψη, προς όφελος της αναιρεσείουσας, την πλάνη που είχε εμφιλοχωρήσει όσον αφορά τη διάρκεια συμμετοχής της θυγατρικής της στην εν λόγω παράβαση. Η διαφορά μεταξύ του εις ολόκληρον προστίμου που μειώθηκε με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423) και του αρχικού προστίμου, η οποία ανέρχεται σε 2 704 158 ευρώ, συνιστά, εφόσον δεν προσδιορίζεται οποιαδήποτε νομική βάση, «άγραφο πρόστιμο» το οποίο πλέον βαρύνει αποκλειστικά την αναιρεσείουσα. Κατά την άποψη της Total, αγνοήθηκε η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, εφόσον αυτή η τροποποίηση της φύσεως της ευθύνης της επιβλήθηκε με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), χωρίς να της δοθεί, σε κανένα στάδιο της δίκης, η δυνατότητα να εκθέσει τις παρατηρήσεις της επί του σχετικού ζητήματος.

23. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η Total υποστηρίζει ότι, εκτός του ότι επιβλήθηκε σε αυτή μόνο μη επώνυμο πρόστιμο κατά παραβίαση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε από πολλές απόψεις το δίκαιο της Ένωσης.

24. Πρώτον, η Total θεωρεί ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά την έκταση της εξουσίας μεταρρυθμίσεως. Υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 31 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003[7], το Γενικό Δικαστήριο είναι αποκλειστικά αρμόδιο «να καταργεί, να μειώνει ή να επαυξάνει τα πρόστιμα» και όχι να τροποποιεί, όπως έκανε εν προκειμένω, τον αλληλέγγυο και ενιαίο χαρακτήρα της ευθύνης και του προστίμου που απορρέει από αυτήν έναντι οντοτήτων που αποτελούν μία και μόνη επιχείρηση, εκτός αν διαπιστώσει, στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας, πλάνη εκτιμήσεως ως προς την πτυχή αυτή.

25. Δεύτερον, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, ακόμα και αν πρέπει να θεωρηθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο μπορούσε να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία του προκειμένου να «μεταρρυθμίσει» το πρόστιμο που της επιβλήθηκε ελλείψει άμεσης και ειδικής συμμετοχής της στην παράβαση, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε διάφορες αρχές τις οποίες υποχρεούται να ακολουθεί στο πλαίσιο της μεταρρυθμιστικής εξουσίας του.

26. Καταρχάς, η Total υποστηρίζει ότι τίθεται εν προκειμένω το ερώτημα κατά πόσον το Γενικό Δικαστήριο ακολούθησε τη νομολογία σχετικά με την εις ολόκληρον ευθύνη μητρικής εταιρίας που απορρέει από την παραβατική συμπεριφορά θυγατρικής της, και ειδικότερα την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

27. Στη συνέχεια, η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, μειώνοντας τη διάρκεια της παραβάσεως που λήφθηκε υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου μόνον όσον αφορά τη θυγατρική της, μεταχειρίστηκε την αναιρεσείουσα κατά τρόπο άνισο έναντι της θυγατρικής της, αφενός, και έναντι των λοιπών επιχειρήσεων που καταδικάστηκαν λόγω συμμετοχής στην ίδια παράβαση,

7 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ L 1, σ. 1).

αφετέρου. Κατά την άποψη της αναιρεσείουσας, το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο χρησιμοποίησε διαφορετικές παραμέτρους υπολογισμού σε σχέση με ταυτόσημο στοιχείο, χωρίς να αιτιολογεί αντικειμενικά το γεγονός αυτό, πλήττει τη γενική απαίτηση συνεκτικότητας που απορρέει από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και απαιτείται για τον υπολογισμό του προστίμου.

28. Τέλος, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, την οποία επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), ισχύει εξίσου έναντι της Total. Εφόσον το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Total δεν τροποποιήθηκε ακριβώς όπως το πρόστιμο που επιβλήθηκε στη θυγατρική της, το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Total είναι δυσανάλογο, χωρίς αυτό να δικαιολογείται από κάποιο αντικειμενικό στοιχείο.

29. Η Επιτροπή θεωρεί, ουσιαστικώς, ότι πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο πρώτος λόγος αναιρέσεως ο οποίος, κατά την άποψή της, θεμελιώνεται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας την προσφυγή, τροποποίησε ή διεύρυνε την έκταση της ευθύνης της αναιρεσείουσας[8]. Επιπλέον, ο λόγος αυτός, ο οποίος βάλλει κατά της αποφάσεως που εκδόθηκε σε συναφή δίκη, στην οποία η αναιρεσείουσα μπορούσε να ασκήσει παρέμβαση, πρέπει να κηρυχθεί αλυσιτελής. Εξάλλου, υποστηρίζει ότι ο ισχυρισμός περί παραβιάσεως της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, λόγω του ότι δεν κλήθηκε από το Γενικό Δικαστήριο να εκθέσει τις απόψεις της σχετικά με τη μελετώμενη μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της, προσκρούει στην απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29). Τέλος, υποστηρίζει ότι η ενδεχόμενη προσβολή από το Γενικό Δικαστήριο δικονομικού δικαιώματος, όπως η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, είναι δυνατόν να οδηγήσει σε αναίρεση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου μόνον αν αποδειχθεί ότι η εν λόγω παραβίαση είχε επίπτωση στην επίλυση της διαφοράς.

30. Όσον αφορά τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι προβαλλόμενες αιτιάσεις που θεμελιώνονται ιδίως σε εσφαλμένη ερμηνεία της αποφάσεως Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), η οποία σε καμία περίπτωση δεν δημιούργησε υποχρέωση του Γενικού Δικαστηρίου να ενεργήσει κατά τον τρόπο που επιθυμούσε η αναιρεσείουσα, είναι απορριπτέες στο σύνολό τους.

2. Εκτίμηση

31. Θεωρώ δύσκολο να αμφισβητηθεί ότι, αφής στιγμής εξοφληθεί ολοσχερώς από κάποια από τις καταδικασθείσες εις ολόκληρον εταιρίες ενιαίο πρόστιμο που επιβάλλει η Επιτροπή λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού, δεν μπορεί πλέον να ζητηθεί η καταβολή του από τις υπόλοιπες καταδικασθείσες οντότητες. Η ύπαρξη παθητικής εις ολόκληρον ενοχής σημαίνει, πράγματι, ότι η εκτέλεση από έναν των συνοφειλετών της επίδικης υποχρεώσεως συνεπάγεται, κατ' αρχήν, απόσβεση κάθε νομικής υποχρεώσεως πληρωμής εκ μέρους του συνόλου των λοιπών συνοφειλετών.

32. Κατά τον ίδιο τρόπο, όταν επέρχεται μείωση προστίμου κατόπιν προσφυγής ασκηθείσας ενώπιον του δικαστή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρώ μάλλον προφανές ότι δεν υφίσταται νομική βάση για να ζητηθεί από έναν από τους εις ολόκληρον συνοφειλέτες ποσό προστίμου υψηλότερο από το ποσό που καθόρισε ο εν λόγω δικαστής.

33. Στην πράξη, φρονώ ότι το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται στην Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, σύμφωνα με το οποίο το θεσμικό όργανο που προέβη στην πράξη υποχρεούται να φέρει όλες τις συνέπειες της μερικής ή ολικής ακυρώσεώς της.

8 — Επισημαίνεται ότι η Επιτροπή, με το υπόμνημα αντικρούσεως, χαρακτήρισε επίσης τον λόγο αναιρέσεως απαράδεκτο, αλλά τελικά ανακάλεσε τον εν λόγω χαρακτηρισμό με το υπόμνημα ανταπαντήσεως.

34. Επίσης, μολονότι οι επιχειρήσεις που καταδικάζονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην καταβολή προστίμου λόγω παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού υποχρεούνται αναμφίβολα να καταβάλουν το σύνολο του προστίμου, δεν είναι δυνατόν να υποχρεωθούν να καταβάλουν ποσό υψηλότερο εκείνου που προσδιορίστηκε οριστικά, μετά από προσφυγή και μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε με απόφαση της Επιτροπής. Για να επανέλθω στην κρινόμενη υπόθεση, εφόσον η ευθύνη της μητρικής εταιρίας είναι αμιγώς παρεπόμενη εκείνης της θυγατρικής της, η οποία μόνη παρέβη in concreto την απαγόρευση των συμπράξεων κατά το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και εφόσον, εξάλλου, οι δύο εταιρίες καταδικάζονται εις ολόκληρον στην καταβολή προστίμου, η Επιτροπή δεν μπορεί να απαιτήσει από τη μητρική εταιρία ποσό προστίμου υψηλότερο από εκείνο που οφείλει τελικώς η θυγατρική της.

35. Εντούτοις, η πρακτική της Επιτροπής δεν αντανακλά πλήρως συμπέρασμα αυτό.

36. Η απροθυμία της Επιτροπής να αντλήσει όλα τα συμπεράσματα που απορρέουν από τις δικαστικές αποφάσεις περί περιορισμού του ποσού των προστίμων που επιβάλλονται σε συνδεδεμένες οντότητες, την οποία μαρτυρεί η άσκηση της προσφυγής στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), φαίνεται, όπως προκύπτει από την κρινόμενη υπόθεση, να συνεχίζεται. Πράγματι, το Δικαστήριο καλείται και πάλι να προσδιορίσει σε ποιο μέτρο και υπό ποιες προϋποθέσεις μητρική εταιρία που κρίθηκε υπεύθυνη για παράβαση η οποία διαπράχθηκε αποκλειστικά από τη θυγατρική της μπορεί να επωφεληθεί από την ευνοϊκή έκβαση της προσφυγής που ασκεί η εν λόγω θυγατρική, και ιδίως από τη μείωση του ποσού του προστίμου, την οποία αποφασίζει το Γενικό Δικαστήριο. Καλείται να κρίνει, ιδίως, αν πρόκειται για υποχρέωση που επιβάλλεται στον δικαστή της Ένωσης και όχι απλώς για δυνατότητα που αυτός διαθέτει.

37. Η συνεχιζόμενη αυτή απροθυμία απορρέει πιθανόν από τις διαφορετικές προσεγγίσεις που έχει ακολουθήσει το Δικαστήριο.

38. Συναφώς, το Δικαστήριο, με την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), επιβεβαίωσε την άποψη ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η ευθύνη μητρικής εταιρίας μπορεί να θεωρηθεί αμιγώς παρεπόμενη της ευθύνης της θυγατρικής της[9]. Φρονώ ότι το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, εξάλλου, σιωπηρώς τον κανόνα που έθεσε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 38 της αποφάσεως Tomkins κατά Επιτροπής[10], σύμφωνα με τον οποίον, εφόσον μητρική επιχείρηση κριθεί υπεύθυνη για παράβαση αποκλειστικά λόγω της συμμετοχής της θυγατρικής της σε σύμπραξη, η ευθύνη της δεν μπορεί να υπερβαίνει την ευθύνη της εν λόγω θυγατρικής[11].

39. Στην απόφαση Areva κ.λπ. κατά Επιτροπής[12], το Δικαστήριο έκρινε, με ανάλογο σκεπτικό, ότι, όταν η ευθύνη των μητρικών εταιριών για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ απορρέει εξ ολοκλήρου από την ευθύνη θυγατρικής η οποία τους ανήκε διαδοχικώς, το συνολικό ποσό που υποχρεούνται να καταβάλουν οι μητρικές εταιρίες δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική αυτή.

40. Αντιθέτως, το συμπέρασμα αυτό φαίνεται να αγνοήθηκε σε άλλες υποθέσεις, και ιδίως στις υποθέσεις που αφορούσαν τη λεγόμενη σύμπραξη των «βιομηχανικών σάκων». Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Kendrion κατά Επιτροπής[13], το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί σχετικά με την επιχειρηματολογία που προβλήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και

9 — Σκέψη 43 της εν λόγω αποφάσεως.

10 — Απόφαση Tomkins κατά Επιτροπής (C-286/11 P, EU:T:2011:112, σκέψη 38).

11 — Το συμπέρασμα αυτό απορρέει, κατά την άποψή μου, από τη σκέψη 37 της αποφάσεως Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), σύμφωνα με την οποία «οι εκτιμήσεις [τις οποίες προέβαλε η Επιτροπή] δεν αρκούν για να θέσουν εν αμφιβόλω τη διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου, στη σκέψη 38 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως».

12 — C-247/11 P και C-253/11 P (EU:C:2014:257, σκέψεις 137 και 138).

13 — C-50/12 P (EU:C:2013:771, σκέψη 58).

απορρίφθηκε από αυτό, σύμφωνα με την οποία η έννοια της εις ολόκληρον ευθύνης, της οποίας δικαιολογητικός λόγος είναι η ανάγκη να διασφαλιστεί η αποτελεσματική είσπραξη του προστίμου, συνεπάγεται επομένως ότι η μητρική εταιρία μπορεί να ευθύνεται μόνο για την καταβολή του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική [14] (βλ. σκέψη 53 της αποφάσεως).

41. Η επιχειρηματολογία αυτή απορρίφθηκε από το Δικαστήριο ως αβάσιμη (βλ. σκέψη 58 της αποφάσεως). Επισημαίνεται ότι η συζήτηση φαίνεται να επικεντρώθηκε μάλλον στη δυνατότητα εφαρμογής του ορίου του 10 % το οποίο προβλέπεται από τον κανονισμό 1/2003 όσον αφορά τα πρόστιμα, στην περίπτωση κατά την οποία δύο χωριστά νομικά πρόσωπα, όπως μητρική εταιρία και η θυγατρική της, δεν αποτελούν πλέον μία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ (βλ. σκέψη 57 της αποφάσεως).

42. Ομοίως, το Δικαστήριο απέρριψε με την απόφαση FLS Plast κατά Επιτροπής [15] την επιχειρηματολογία που ανέπτυξε η αναιρεσείουσα, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή δεν μπορούσε να αξιώσει από τις διαδοχικές μητρικές εταιρίες ποσό ανώτερο του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική [16]. Το Δικαστήριο έκρινε ότι «σε ό,τι αφορά την καταβολή προστίμου που επιβάλλεται λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού, η εις ολόκληρον ευθύνη την οποία υπέχουν δύο εταιρίες που συναποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα δεν μπορεί να εξαντλείται στην εκ μέρους της μητρικής εταιρίας παροχή κάποιας μορφής εγγυήσεως προς εξασφάλιση της καταβολής του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική και ότι η επιχειρηματολογία κατά την οποία δεν ήταν δυνατόν η ως άνω μητρική εταιρία να υποχρεωθεί στην καταβολή προστίμου υπερβαίνοντος εκείνο που επιβλήθηκε στη θυγατρική της είναι συνεπώς αβάσιμη» [17].

43. Προκύπτει συνεπώς ότι η νομολογία του Δικαστηρίου χαρακτηρίζεται από κάποια ασυνέπεια όσον αφορά το κατά πόσον μητρική εταιρία που κρίθηκε υπεύθυνη για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ λόγω πράξεων που διέπραξε αποκλειστικά η θυγατρική της και, για τον λόγο αυτόν, καταδικάστηκε εις ολόκληρον με την εν λόγω θυγατρική στην καταβολή προστίμου μπορεί να εξαναγκαστεί να καταβάλει πρόστιμο υψηλότερο εκείνου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της.

44. Υπό το πρίσμα των προκαταρκτικών αυτών παρατηρήσεων, η κρινόμενη υπόθεση δίδει την ευκαιρία να σχολιαστούν οι επιπτώσεις δικαστικής αποφάσεως αφορώσας τη θυγατρική επί της νομικής καταστάσεως της μητρικής εταιρίας, όταν διαπιστώνεται ότι η ευθύνη της μητρικής απορρέει *αποκλειστικά* από την παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της.

45. Πριν εξετάσω αυτή καθεαυτή την επιχειρηματολογία που αναπτύσσει ειδικώς η αναιρεσείουσα, κρίνω σημαντικό να υπενθυμίσω ορισμένα βασικά σημεία σε σχέση με τα καθήκοντα του δικαστή, ιδίως όσον αφορά τις δυνατότητες που διαθέτει, όταν ασκούνται ενώπιόν του παράλληλες προσφυγές από οντότητες που έχουν καταδικαστεί εις ολόκληρον στην καταβολή ενιαίου προστίμου.

46. Θα πρέπει επίσης να εξεταστεί, ως υπόβαθρο της αναλύσεως, η φύση και η έκταση της ευθύνης μητρικής εταιρίας, όταν διαπιστώνεται, όπως εν προκειμένω, ότι μόνον η θυγατρική της συμμετείχε ευθέως στην παράβαση [18].

14 — Στην υπόθεση εκείνη, η Επιτροπή είχε επιβάλει με την προσβαλλόμενη απόφαση πρόστιμο 34 εκατομμυρίων ευρώ στην αναιρεσείουσα και πρόστιμο 2,2 ευρώ στη θυγατρική της, Fardem Packaging BV.

15 — C-243/12 P, EU:C:2014:2006.

16 — Βλ. παράθεση της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξε η FLS Plast A/S ενώπιον του Δικαστηρίου στις σκέψεις 93 έως 96 της αποφάσεως.

17 — Απόφαση FLS Plast κατά Επιτροπής (C-243/12 P, EU:C:2014:2006, σκέψη 107).

18 — Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της εξεταζομένης περιπτώσεως και της περιπτώσεως μητρικής εταιρίας στην οποία επιβάλλεται πρόστιμο για τη συμπεριφορά της, το ποσό του οποίου είναι δυνατόν, κατά συνέπεια, να διαφέρει από το ποσό του προστίμου που επιβάλλεται στη θυγατρική της.

α) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

i) Δυνατότητα καταλογισμού της παραβατικής συμπεριφοράς και φύση της ευθύνης μητρικής εταιρίας που δεν συμμετείχε ευθέως σε παράβαση

47. Είναι πλέον αναμφισβήτητο ότι το τεκμήριο ευθύνης που βαρύνει τις μητρικές εταιρίες θεμελιώνεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού χρησιμοποιεί την έννοια της *επιχειρήσεως*, έννοια που καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τον διέπει και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του[19]. Η έννοια της επιχειρήσεως πρέπει να θεωρηθεί ότι καλύπτει μια οικονομική οντότητα, έστω και αν από νομική άποψη η οντότητα αυτή αποτελείται από περισσότερα νομικά πρόσωπα. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι δυνατό να επιβληθούν κυρώσεις σε νομικό πρόσωπο το οποίο δεν είναι ο αυτουργός παραβιάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού λόγω της παραβατικής συμπεριφοράς άλλου νομικού προσώπου, εφόσον αμφότερα τα πρόσωπα αυτά αποτελούν μέρος της ιδίας οικονομικής οντότητας και απαρτίζουν, επομένως, την επιχείρηση που παρέβη το άρθρο 101 ΣΛΕΕ[20].

48. Η συμπεριφορά θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική εταιρία όταν, ιδίως, η θυγατρική, μολονότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει, κατά βάση, τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας, δεδομένων, ιδίως, των υφισταμένων μεταξύ των δύο αυτών νομικών οντοτήτων οικονομικών, οργανωτικών και νομικών σχέσεων. Πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μητρική και η θυγατρική εταιρία θεωρείται ότι συναποτελούν τμήμα της ίδιας οικονομικής οντότητας και, επομένως, συνιστούν μία και μόνη επιχείρηση, γεγονός που παρέχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να απευθύνει απόφαση περί επιβολής προστίμου στη μητρική εταιρία, χωρίς να απαιτείται να αποδείξει την εμπλοκή της εταιρίας αυτής στην παράβαση[21].

49. Με άλλα λόγια, αν γίνει δεκτό ότι η συγκεκριμένη συμμετοχή στην παράβαση στοιχειοθετείται μόνον έναντι της θυγατρικής, είναι επίσης δυνατόν να επιρριφθεί ευθύνη και στη μητρική εταιρία, εφόσον βασίμως μπορεί να υποστηριχθεί ότι ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της θυγατρικής της.

50. Φρονώ ότι το Δικαστήριο έχει επισημάνει επανειλημμένα ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μητρική εταιρία ευθύνεται κατά τη λεγόμενη αρχή της «προσωπικής» ευθύνης[22] , ακριβώς προκειμένου να υπογραμμίσει ότι καθίσταται υπεύθυνη για τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό ενέργειες της θυγατρικής της, ανεξαρτήτως της συγκεκριμένης αναμίξεώς της σε αυτή, λόγω των κεφαλαιουχικών και οργανωτικών δεσμών που τη συνδέουν με τη θυγατρική της, καθώς και προκειμένου να υπογραμμίσει ότι η οικονομική οντότητα την οποία συναποτελούν είναι ενιαία.

51. Μολονότι είναι προσωπική, η ευθύνη εταιρίας που θεμελιώνεται αποκλειστικά σε κάθετους κεφαλαιουχικούς δεσμούς με θυγατρική δεν παύει να *απορρέει* από την ευθύνη της εν λόγω θυγατρικής[23].

19 — Βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-97/08 P, EU:C:2009:536, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

20 — Βλ., ιδίως, απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Siemens Österreich κ.λπ. (C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψεις 43 και 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 — Βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-243/12 P, EU:C:2009:536, σκέψεις 58 και 59 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

22 — Για πρόσφατη χρήση αυτής της εκφράσεως, βλ. ιδίως αποφάσεις Επιτροπή κατά Parker Hannifin Manufacturing και Parker-Hannifin (C-434/13 P, EU:C:2014:2456, σκέψεις 39 και 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)· Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 101) και Επιτροπή κ.λπ. κατά Siemens Österreich κ.λπ. (C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

23 — Βλ. απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Siemens Österreich κ.λπ. (C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

52. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι κάθε πλάνη που εμφιλοχωρεί στις διαπιστώσεις σχετικά με τη συγκεκριμένη συμμετοχή της θυγατρικής στην παράβαση —και συνεπώς σχετικά με τον υπολογισμό του προστίμου που επιβάλλεται ενδεχομένως για τον λόγο αυτόν— πρέπει να αναγνωρίζεται και υπέρ της μητρικής εταιρίας.

53. Αυτό ισχύει πολλώ μάλλον διότι, κατά την πλέον διαδεδομένη πρακτική, η Επιτροπή, σε μια τέτοια περίπτωση, *καταδικάζει εις ολόκληρον* τις δύο οικείες οντότητες. Η προσφυγή στην εις ολόκληρον ευθύνη έχει ως συνέπεια ότι οι οφειλέτιδες οντότητες καταδικάζονται στην καταβολή ενός και μόνο προστίμου, ενώ η μερική ή ολική απόσβεση της υποχρεώσεως πληρωμής που βαρύνει μία από αυτές λογικά επηρεάζει την υποχρέωση πληρωμής που βαρύνει την άλλη.

54. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, σε περίπτωση καταδίκης εις ολόκληρον, η τροποποίηση προς τα κάτω του ποσού του προστίμου δύσκολα μπορεί να αφορά μία μόνον από τις οικείες οντότητες. Η έννοια της *εις ολόκληρον* ευθύνης έχει ως συνέπεια ότι το πρόσωπο στο οποίο η Επιτροπή καταλογίζει την ευθύνη για την παράβαση δεν μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει, *λόγω της εις ολόκληρον ευθύνης —ως συνέπεια του καταλογισμού της ευθύνης—* ποσό υψηλότερο του προστίμου που επιβάλλεται στον άμεσο αυτουργό της παραβάσεως[24]. Υπ' αυτή την έννοια, όπως διευκρίνισε το Γενικό Δικαστήριο με την απόφαση Tomkins κατά Επιτροπής (T-382/06, EU:T:2011:112, σκέψη 38), η ευθύνη μητρικής εταιρίας δεν μπορεί, ελλείψει άμεσης συμμετοχής της στην παράβαση, να υπερβαίνει την ευθύνη της θυγατρικής της, λύση που φαίνεται να επιβεβαίωσε το Δικαστήριο.

55. Βάσει του συνόλου των προεκτεθέντων, φρονώ ότι, στην περίπτωση κατά την οποία καταλογίζεται σε μητρική εταιρία ευθύνη για παράβαση αποκλειστικά και μόνο λόγω των πράξεων της θυγατρικής της, η επιβολή στην εν λόγω μητρική εταιρία, η οποία καταδικάζεται εις ολόκληρον με τη θυγατρική της, προστίμου ποσού υψηλότερου από εκείνο στο οποίο καταδικάζεται η θυγατρική της στερείται ολοσχερώς νομικού ερείσματος.

56. Ανεξαρτήτως αυτού, υπεύθυνη να αντλήσει τις συνέπειες δικαστικής αποφάσεως με την οποία μειώνεται το πρόστιμο που επιβάλλεται σε θυγατρική σε μια τέτοια περίπτωση είναι η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Κατά τη γνώμη μου, η πλήρης και ορθή εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου επιβάλλει στην Επιτροπή να λάβει εξ ολοκλήρου υπόψη τη μείωση που επήλθε υπέρ της θυγατρικής, ως προς το ζήτημα αυτό δε δεν διαθέτει κανένα περιθώριο εκτιμήσεως.

57. Όπως θα εκθέσω στη συνέχεια, η παρέμβαση του δικαστή στο πλαίσιο του ελέγχου πλήρους δικαιοδοσίας, προκειμένου να εναρμονιστούν τα εν λόγω ποσά, η οποία έχει προαιρετικό απλώς χαρακτήρα και θεμελιώνεται σε εκτιμήσεις σκοπιμότητας, είναι απλώς μια δυνατότητα που προσφέρεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις και, αντιθέτως προς την άποψη που υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, δεν μπορεί να αναχθεί σε υποχρέωση.

24 — Bernardeau, L., και Christienne, J.-P., *Les amendes en droit de la concurrence – Pratique décisionnelle et contrôle juridictionnel du droit de l'Union*, συλλογή «Europe(s)», Βρυξέλλες, Larcier, 1η έκδ., 2013, ιδίως σημείο II.1231.

ii) Καθήκον του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου ασκούνται παράλληλες προσφυγές: τα διδάγματα της νομολογίας από την απόφαση Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ.[25] έως την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P)

58. Γίνεται παγίως δεκτό ότι ο δικαστής της Ένωσης ενώπιον του οποίου ασκείται προσφυγή ακυρώσεως δεν μπορεί να αποφανθεί ultra petita[26]. Πράγματι, δυνάμει της αρχής της διαθέσεως, ο δικαστής μπορεί να αποφανθεί αποκλειστικά και μόνον επί όσων του ζητούν συγκεκριμένα οι διάδικοι, εξαιρουμένων, ασφαλώς, λόγων και ζητημάτων που μπορεί, κατά περίπτωση, να εξετάσει αυτεπαγγέλτως.

59. Κατ' εφαρμογήν αυτής της κατευθυντήριας αρχής της δίκης, το Δικαστήριο διευκρίνισε, με την απόφαση Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ., ότι, αν ένας από τους αποδέκτες πράξεως της Επιτροπής αποφασίσει να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως, ο δικαστής της Ένωσης επιλαμβάνεται μόνο των στοιχείων της αποφάσεως που αφορούν τον προσφεύγοντα. Αντιθέτως, τα στοιχεία που αφορούν άλλους αποδέκτες και τα οποία δεν προσβλήθηκαν δεν εμπίπτουν στο αντικείμενο της διαφοράς την οποία καλείται να επιλύσει ο δικαστής[27]. Υπό το ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο υπογράμμισε, με την απόφαση Arcelor Mittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ.[28], ότι, αν ο αποδέκτης αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία επιβάλλεται πρόστιμο λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού αποφασίσει να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως, ο δικαστής της Ένωσης επιλαμβάνεται μόνο των στοιχείων της αποφάσεως που αφορούν τον προσφεύγοντα. Αντιθέτως, τα στοιχεία που αφορούν άλλους αποδέκτες και τα οποία δεν προσβλήθηκαν δεν εμπίπτουν στο αντικείμενο της διαφοράς την οποία ο δικαστής της Ένωσης καλείται να επιλύσει.

60. Οι υποθέσεις αυτές αφορούσαν, εντούτοις, ιδιόμορφες καταστάσεις, όπως υπογραμμίστηκε με τις σκέψεις 47 και 48 της αποφάσεως Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), λόγω των οποίων η ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως έναντι μιας συγκεκριμένης εταιρίας δεν μπορούσε να έχει καμία συνέπεια έναντι των λοιπών εταιριών, οι οποίες, εξάλλου, ήταν αποδέκτες αποφάσεως που είχε θεωρηθεί χωριστή. Πράγματι, δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο να γίνει δεκτό ότι οι εν λόγω αποδέκτες ήταν αυτοτελείς οντότητες τις οποίες αφορούσαν διαφορετικές αποφάσεις, ή τουλάχιστον μια δέσμη απολύτως χωριστών ατομικών αποφάσεων[29].

61. Η κατάσταση την οποία αφορούσε η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) ήταν εντελώς διαφορετική.

62. Πράγματι, με την απόφαση αυτή, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν η μητρική εταιρία δεν μετείχε σε παράβαση και, κατά συνέπεια, *η ευθύνη της είναι αμιγώς παρεπόμενη* εκείνης της θυγατρικής της (πρώτος όρος), ενώ υφίσταται *ταυτότητα αντικειμένου* μεταξύ των παράλληλων προσφυγών που ασκούνται από τη μητρική εταιρία και τη θυγατρική της (δεύτερος όρος), το Γενικό Δικαστήριο μπορεί εγκύρως να επιτρέψει στη μητρική εταιρία να επωφεληθεί από τη μείωση της διάρκειας της παραβάσεως που αποφασίστηκε στο πλαίσιο της δίκης την οποία κίνησε η θυγατρική της και, κατά συνέπεια, να μειώσει και έναντι της μητρικής εταιρίας το ποσό του επιβληθέντος προστίμου.

25 — C-310/97 P, EU:C:1999:407.

26 — Απόφαση Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ. (C-310/97 P, EU:C:1999:407, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

27 — Όπ.π. (σκέψη 53).

28 — C-201/09 P και C-216/09 P (EU:C:2011:190, σκέψη 142).

29 — Πράγματι, με την απόφαση Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ., (C-310/97 P, EU:C:1999:407, σκέψη 56), το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 176 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 266 ΣΛΕΕ) δεν επιβάλλει στο οικείο όργανο να επανεξετάσει, κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων, πανομοιότυπες ή παρόμοιες αποφάσεις που φέρονται ως εμφανίζουσες την ίδια παρατυπία, απευθύνονται δε σε άλλους αποδέκτες και όχι στον προσφεύγοντα.

63. Εν προκειμένω, τίθεται το ερώτημα μήπως δεν πρόκειται απλώς για δυνατότητα που διαθέτει υπό ορισμένες προϋποθέσεις το Γενικό Δικαστήριο, αλλά μήπως αυτό υποχρεούται, κατά την άσκηση του ελέγχου πλήρους δικαιοδοσίας, να μειώσει, κατά το ίδιο ποσοστό που αποφασίστηκε για τη θυγατρική, το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα. Πράγματι, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι στην απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) τέθηκε αποκλειστικά και μόνον το ερώτημα αν το Γενικό Δικαστήριο *μπορούσε* ή όχι να εξισώσει τα εν λόγω ποσά και όχι αν *έπρεπε* να το πράξει.

64. Ορισμένα επιχειρήματα συνηγορούν, υπό μία έννοια, υπέρ της υποχρεώσεως του Γενικού Δικαστηρίου να ακολουθήσει την κατεύθυνση που έγινε δεκτή στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

65. Πρώτον, μια τέτοια θέση εναρμονίζεται με την ενιαία προσέγγιση της έννοιας της επιχειρήσεως την οποία υποστηρίζει η Επιτροπή και έχει επικυρώσει το Δικαστήριο με τη νομολογία του. Εφόσον η μητρική εταιρία καταδικάζεται αποκλειστικά και μόνο λόγω των πράξεων της θυγατρικής, η μη εφαρμογή της μειώσεως του προστίμου που αποφασίζεται έναντι της θυγατρικής θα ισοδυναμούσε, σε τελική ανάλυση, με τεχνητό διαχωρισμό των δύο αυτών οντοτήτων που αποτελούν, εντούτοις, μέρη της ίδιας επιχειρήσεως. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, πρέπει να υφίσταται μια κάποια συνεκτικότητα μεταξύ του προστίμου που επιβάλλεται στη μητρική εταιρία και του προστίμου που επιβάλλεται στη θυγατρική της. Πράγματι, μπορεί να θεωρηθεί κάπως αντιφατικό να υποστηρίζεται, αφενός, ενιαία προσέγγιση της έννοιας της επιχειρήσεως όσον αφορά τον καταλογισμό των παραβατικών συμπεριφορών και, αφετέρου, προσέγγιση διαχωρισμού στο στάδιο εξαγωγής όλων των συνεπειών αυτής της ενιαίας προσεγγίσεως.

66. Δεύτερον, η υποχρέωση την οποία υπέχει το Γενικό Δικαστήριο να ενεργεί έτσι ώστε η μητρική εταιρία να επωφελείται της μειώσεως του προστίμου που ενδεχομένως αποφασίζεται όσον αφορά τη θυγατρική συνάδει με την πλήρη εκτέλεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου για τη θυγατρική. Το σημείο αυτό είναι σημαντικό τοσούτω μάλλον διότι η Επιτροπή δεν φαίνεται πάντοτε διατεθειμένη [30] να αντλήσει τις συνέπειες της μειώσεως που αποφασίζεται όσον αφορά τη θυγατρική. Θα επανέλθω στο τελευταίο αυτό σημείο, το οποίο θεωρώ ότι αποτελεί παράμετρο κλειδί της απαντήσεως που πρέπει να δοθεί εν προκειμένω στα ερωτήματα τα οποία γεννώνται από τον πρώτο και τον τρίτο λόγο αναιρέσεως.

67. Τρίτον, δεν πρέπει να λησμονείται ότι το Γενικό Δικαστήριο ασκεί, όσον αφορά το ποσό των προστίμων, πλήρη δικαιοδοσία, στο πλαίσιο της οποίας η αρχή ne ultra petita διαδραματίζει ρόλο πολύ πιο περιορισμένο, ή μάλλον πιο περιθωριακό, από ό,τι στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας [31].

68. Στο πλαίσιο της ασκήσεως πλήρους δικαιοδοσίας, το Γενικό Δικαστήριο υποχρεούται, προκειμένου να καθορίσει τον ενδεδειγμένο χαρακτήρα του ποσού του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί, να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κρίσιμων νομικών και πραγματικών στοιχείων κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς του.

69. Μεταξύ των στοιχείων αυτών δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να περιλαμβάνεται η ενδεχόμενη συνεκτίμηση του αμιγώς παρεπόμενου χαρακτήρα της ευθύνης μητρικής εταιρίας σε μια συγκεκριμένη υπόθεση, καθώς και οι αναγκαίες συνέπειες που έχει αυτό σε περίπτωση μειώσεως του ποσού του προστίμου που επιβάλλεται στη θυγατρική. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε, εξάλλου, να

30 — Τούτο συμβαίνει εν προκειμένω. Η προσέγγιση την οποία υποστηρίζει εν προκειμένω η Επιτροπή αντιφάσκει, εντούτοις, προς την προσέγγιση που ακολούθησε σε άλλες υποθέσεις, στις οποίες φαίνεται, αντιθέτως, να υποστήριξε, σε σχέση με μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε σε εταιρία και παρά τη μη υποβολή ανάλογου αιτήματος από την εταιρία με το δικόγραφο της προσφυγής της, ότι το Γενικό Δικαστήριο εισπήδησε τις αρμοδιότητες που αναγνωρίζει στην Επιτροπή το άρθρο 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ (βλ., ιδίως, απόφαση Alliance One International κατά Επιτροπής, C-679/11 P, EU:C:2013:606, σκέψεις 93 και 107).

31 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2012:499, σημείο 37), και του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στην υπόθεση Groupe Danone κατά Επιτροπής (C-3/06 P, EU:C:2006:720, σημείο 49).

υποστηριχθεί ότι η άντληση των συνεπειών μιας τέτοιας μειώσεως όσον αφορά τη μητρική εταιρία (η ευθύνη της οποίας είναι αμιγώς παρεπόμενη εκείνης της θυγατρικής της), σε συνδυασμό με την απαίτηση ταυτότητας αντικειμένου των παράλληλων προσφυγών που ασκούνται από τη μητρική εταιρία και τη θυγατρική της, χαρακτηρίζεται από ένα βαθμό αυτοματισμού και δεν θα έπρεπε να προκαλεί ανυπέρβλητες δυσκολίες στο Γενικό Δικαστήριο.

70. Εντούτοις, η επιβολή ανάλογης υποχρεώσεως στο Γενικό Δικαστήριο, όσο ελκυστική και αν μοιάζει, εν μέρει μόνον μπορεί να θεραπεύσει τις δυσχέρειες που συνδέονται με τους όρους και τους αστάθμητους παράγοντες που περιβάλλουν αναπόφευκτα την παρέμβαση του δικαστή. Πράγματι, είμαι της γνώμης ότι η παρέμβαση του δικαστή υπό την έννοια την οποία υποστηρίζει η αναιρεσείουσα δεν μπορεί να αποτελεί τη μόνη ή τη βασική εγγύηση για την αποτελεσματικότητα της ενιαίας προσεγγίσεως της έννοιας της επιχειρήσεως και των αναπόφευκτων συνεπειών επί του ποσού του προστίμου που επιβάλλεται σε μητρική εταιρία όταν η ευθύνη της είναι αμιγώς παρεπόμενη εκείνης της θυγατρικής της.

71. Πρώτον, και με κίνδυνο να θεωρηθεί ότι υπενθυμίζω το προφανές, η παρέμβαση του δικαστηρίου δεν μπορεί παρά να είναι τυχαία, υπό την έννοια ότι προϋποθέτει πάντοτε την προηγούμενη άσκηση προσφυγής ή πλειόνων παράλληλων προσφυγών. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, σε μια περίπτωση όπως η κρινόμενη, η μητρική εταιρία να μην κρίνει σκόπιμο ή να μην είναι σε θέση να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως με την οποία της επιβάλλεται, εις ολόκληρον με τη θυγατρική της, πρόστιμο λόγω παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού. Σε μια τέτοια περίπτωση η μητρική εταιρία, παρά το ότι κατέστη αποδέκτης της προσβαλλομένης αποφάσεως αποκλειστικά και μόνο λόγω των πράξεων της θυγατρικής της, στερείται αναγκαστικά κάθε δυνατότητας να επωφεληθεί από τη μείωση του προστίμου που θα αποφασίσει ενδεχομένως το Γενικό Δικαστήριο έναντι της εν λόγω θυγατρικής.

72. Δεύτερον, ακόμα και αν υποτεθεί ότι ασκούνται, όπως εν προκειμένω, παράλληλες προσφυγές από τη μητρική και από τη θυγατρική αντιστοίχως, οι προσφυγές αυτές θα πρέπει να παρουσιάζουν ταυτότητα αντικειμένου, τουλάχιστον όσον αφορά την άσκηση ελέγχου νομιμότητας.

73. Τρίτον —και το σημείο αυτό φρονώ ότι αποκαλύπτει πλήρως τα όρια ενδεχόμενης καθιερώσεως της υποχρεώσεως παρεμβάσεως του δικαστηρίου—, ακόμα και στο πλαίσιο του ελέγχου πλήρους δικαιοδοσίας, για να μπορεί το Γενικό Δικαστήριο να λάβει υπόψη, προς τον σκοπό της μεταρρυθμίσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στη μητρική εταιρία, τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το ίδιο όσον αφορά τη θυγατρική της, θα πρέπει να έχει ήδη αποφανθεί (ή να αποφανθεί ταυτόχρονα) επί της προσφυγής που άσκησε η θυγατρική, όταν αποφαίνεται επί της προσφυγής που άσκησε η μητρική εταιρία. Δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, λόγω των δικονομικών επιλογών και των ουσιαστικών περιορισμών κάθε υποθέσεως, ο δικαστής της Ένωσης να έχει ήδη αποφανθεί επί της προσφυγής της μητρικής εταιρίας όταν καλείται να κρίνει την προσφυγή που ασκεί η θυγατρική.

74. Κατά συνέπεια, είμαι απολύτως πεπεισμένος ότι η συνεκτικότητα των λύσεων που προκρίνονται έναντι, αντιστοίχως, της μητρικής εταιρίας και της θυγατρικής της σε μια περίπτωση όπως η προκείμενη πρέπει να εναπόκειται, κατά κύριο λόγο, στην Επιτροπή, η οποία είναι αρμόδια, σύμφωνα με το άρθρο 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να λαμβάνει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων. Ανεξαρτήτως κάθε άλλης σκέψεως, η Επιτροπή είναι το θεσμικό όργανο στο οποίο εναπόκειται να αντλεί τις ενδεχόμενες συνέπειες δικαστικής αποφάσεως αφορώσας θυγατρική έναντι της μητρικής της εταιρίας.

75. Πρέπει να υπομνησθεί μετ' επιτάσεως η ανάγκη να αντλεί η Επιτροπή όλες τις συνέπειες, έναντι μητρικής εταιρίας, των διαπιστώσεων που πραγματοποιούνται και της λύσεως η οποία προκρίνεται τελικώς στο πλαίσιο της προσφυγής που ασκεί θυγατρική κατά αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται εις ολόκληρον πρόστιμο στις δύο εταιρίες πρέπει να υπογραμμιστεί έντονα. Η Επιτροπή δεν μπορεί να εξαρτάται από σκοπιμότητες. Θα πρέπει, ιδίως, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες η θυγατρική

επιτυγχάνει την ολική ή μερική ακύρωση του προστίμου να μεριμνά ώστε να επωφελείται και η μητρική εταιρία. Πράγματι, υπενθυμίζω ότι σε μια περίπτωση όπως η κρινόμενη, δηλαδή όταν η ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέει αμιγώς από τις πράξεις της θυγατρικής της, η διατήρηση για τη μητρική προστίμου υψηλότερου ποσού από εκείνο στο οποίο καταδικάζεται τελικώς η θυγατρική της ισοδυναμεί με επιβολή μέρους προστίμου που δεν έχει κανένα νομικό έρεισμα.

76. Με γνώμονα το σύνολο των προεκτεθεισών σκέψεων, θα εξετάσω ειδικότερα τον πρώτο και τον τρίτο λόγο που προβάλλονται στο πλαίσιο της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως.

β) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

77. Όσον αφορά τον πρώτο λόγο, ο οποίος αντλείται από παραβίαση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, είμαι της γνώμης ότι, αν και μπορούν να επισημανθούν ορισμένες αναπόφευκτες ομοιότητες με την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), η απάντηση που θα δοθεί θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να εξεταστεί υπό διαφορετικό πρίσμα.

78. Πράγματι, στην υπόθεση εκείνη, αυτό που είχε προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ήταν ότι δεν έδωσε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις της σχετικά με την πρόθεσή του να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Tomkins plc, στηριζόμενο σε λόγους που είχαν προβληθεί αποκλειστικά από τη θυγατρική της στην παράλληλη υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου Pegler κατά Επιτροπής[32]. Ο σχετικός λόγος αναιρέσεως απορρίφθηκε από το Δικαστήριο, το οποίο έκρινε ότι οι επικρίσεις της Επιτροπής σχετικά με την παραβίαση της αρχής της κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως και την προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στηρίζονται στην απόλυτη πεποίθηση του οργάνου αυτού ότι, εφόσον οι προσφυγές δεν είναι πανομοιότυπες στο σύνολό τους, είναι απολύτως αδύνατο να ωφεληθεί η μητρική εταιρία Tomkins plc από τυχόν μείωση της περιόδου παραβάσεως που ορίστηκε για τη θυγατρική της Pegler Ltd. Όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο, «η δυνατότητα αυτή υφίσταται υπό ορισμένες περιστάσεις» (C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψη 61).

79. Αντιθέτως, εν προκειμένω δεν είναι δυνατόν να αγνοηθεί η επιχειρηματολογία σύμφωνα με την οποία η μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική, χωρίς μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη μητρική εταιρία, τροποποίησε τη φύση[33] της ευθύνης της μητρικής εταιρίας. Πράγματι, είτε η ευθύνη της μητρικής εταιρίας δεν μπορεί πλέον εν προκειμένω να θεωρηθεί αμιγώς παρεπόμενη της ευθύνης της θυγατρικής είτε η διαφορά μεταξύ του ποσού που επιβλήθηκε στη μητρική εταιρία και του ποσού που επιβλήθηκε στη θυγατρική της στερείται ολοσχερώς νομικού ερείσματος ή νομικής βάσεως.

80. Εντούτοις, δεν είμαι πεπεισμένος ότι η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, η οποία επιτάσσει, μεταξύ άλλων, να λαμβάνουν γνώση οι διάδικοι και να μπορούν να συζητούν κατ' αντιμωλίαν τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά στοιχεία που έχουν αποφασιστική σημασία για την έκβαση της δίκης[34] —είτε αυτά εξετάστηκαν αυτεπαγγέλτως από τον δικαστή είτε όχι—, αγνοήθηκε από το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της δίκης επί της οποίας εκδόθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

81. Πράγματι, ακόμα και αν θεωρηθεί ότι πρέπει να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία σύμφωνα με την οποία η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, σε συνδυασμό με την απόφαση που εκδόθηκε αυθημερόν στην υπόθεση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), τροποποίησε τη φύση της ευθύνης της αναιρεσείουσας, φρονώ ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν εγείρει προβλήματα από την άποψη του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας.

32 — T-386/06, EU:T:2011:115.

33 — Μολονότι η διατύπωση του λόγου αναιρέσεως μπορεί από ορισμένες απόψεις να δημιουργήσει κάποια σύγχυση, η αναιρεσείουσα αναφέρεται σαφώς σε τροποποίηση της φύσεως της ευθύνης και όχι απλώς σε επίταση της ευθύνης της.

34 — Για πρόσφατη υπενθύμιση της εν λόγω απαιτήσεως, βλ. απόφαση ΓΕΕΑ κατά National Lottery Commission (C-530/12 P, EU:C:2014:186, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

82. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι ο λόγος αναιρέσεως που αντλείται από παραβίαση εν προκειμένω της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως είναι σαφώς αβάσιμος, αν όχι αλυσιτελής.

83. Ο λόγος αναιρέσεως είναι αλυσιτελής διότι η ενδεχόμενη τροποποίηση της φύσεως της ευθύνης δεν επήλθε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, αλλά λόγω του συνδυασμένου αποτελέσματος της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και της αποφάσεως Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423) που εκδόθηκε αυθημερόν.

84. Ο λόγος αναιρέσεως είναι, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμος, διότι από πουθενά δεν προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση παραλείποντας να θέσει υπό συζήτηση μεταξύ των διαδίκων κάποιο πραγματικό ή νομικό στοιχείο. Διαφορετική κρίση θα ισοδυναμούσε με το να επιβληθεί στον δικαστή η υποχρέωση να καλεί συστηματικά μια νομική οντότητα να εκθέτει τις απόψεις της σχετικά με τον ενδεχόμενο αντίκτυπο των θέσεων που προβάλλονται σε συναφείς ή παράλληλες υποθέσεις.

85. Τέλος, δεν αμφισβητείται ότι η ενδεχόμενη προσβολή από το Γενικό Δικαστήριο δικονομικού δικαιώματος, όπως ο σεβασμός της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, οδηγεί στην αναίρεση της αποφάσεώς του μόνον όταν υφίστανται ενδείξεις ότι η προσβολή αυτή επηρέασε την έκβαση της διαφοράς[35].

86. Φρονώ ότι κάτι τέτοιο δεν αποδείχθηκε εν προκειμένω. Πράγματι, δεν προέκυψε ότι μια πρόσκληση προς την αναιρεσείουσα, υπό την έννοια που υποστηρίζει η ίδια, θα επηρέαζε οπωσδήποτε την έκβαση της διαφοράς.

γ) Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

87. Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως επίσης δεν μπορεί να ευδοκιμήσει.

88. Όπως προανέφερα, η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ή άσκησε μη προσηκόντως την πλήρη δικαιοδοσία του, παραλείποντας να εναρμονίσει εν προκειμένω το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα με το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε τελικώς στη θυγατρική της με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423).

89. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος αυτού του λόγου αναιρέσεως, δεν θεωρώ πειστική την επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας με την οποία ουσιαστικά υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπερέβη τις εξουσίες του κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του τροποποιώντας, σε αυτό το πλαίσιο, τη φύση της ευθύνης της αναιρεσείουσας.

90. Σε συνέχεια όσων προανέφερα σε σχέση με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, αρκεί να υπενθυμιστεί ότι αυτό που είναι ενδεχομένως προβληματικό υπό το πρίσμα της τροποποιήσεως του μεγέθους της ευθύνης είναι η μείωση που επήλθε στην παράλληλη υπόθεση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), και όχι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ιδωμένη μεμονωμένα.

91. Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα παραπέμπει εκτενώς στα συμπεράσματα που πρέπει να εξαχθούν από την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

35 — Βλ. ιδίως απόφαση Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 81 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

92. Θεωρώ και πάλι απαραίτητο να υπενθυμίσω ότι το Δικαστήριο ανέφερε απλώς ότι το Γενικό Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, όταν μητρική και θυγατρική εταιρία αμφισβητούν τα πρόστιμα που τους επιβλήθηκαν με παράλληλες προσφυγές οι οποίες έχουν το ίδιο αντικείμενο, να αναγνωρίσει στη μητρική εταιρία την ίδια μείωση προστίμου της οποίας επωφελήθηκε η θυγατρική της. Φρονώ, εξάλλου, ότι αυτό προκύπτει μάλλον σαφώς από την ορολογία που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο, και ιδίως από τη χρησιμοποίηση, δύο φορές, στη σκέψη 61 της εν λόγω αποφάσεως, του όρου «δυνατότητα». Μολονότι το Δικαστήριο έκρινε ότι η εξουσία πλήρους δικαιοδοσίας επέτρεπε στο Γενικό Δικαστήριο να εναρμονίσει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη μητρική εταιρία με το ποσό του προστίμου το οποίο επέβαλε στη θυγατρική στο πλαίσιο παράλληλης προσφυγής που άσκησε η θυγατρική, εντούτοις δεν έκρινε ότι υφίσταται υποχρέωση προς τούτο.

93. Για τους προαναφερθέντες λόγους, η καθιέρωση ανάλογης υποχρεώσεως θα θεράπευε εν μέρει μόνο τα μειονεκτήματα που απορρέουν από τη μη εναρμόνιση των ποσών των προστίμων που επιβάλλονται στη μητρική εταιρία και στη θυγατρική της.

94. Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν το Δικαστήριο κρίνει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέχει αντίστοιχη υποχρέωση, πράγμα που δεν θεωρώ σκόπιμο λαμβανομένης υπόψη της υποχρεώσεως εκτελέσεως την οποία υπέχει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, η εν λόγω υποχρέωση παρεμβάσεως του δικαστή μπορεί να επιβληθεί μόνον υπό ορισμένους όρους.

95. Εκτός της ασκήσεως παράλληλων προσφυγών από τη θυγατρική και τη μητρική εταιρία, οι προσφυγές αυτές θα πρέπει επίσης να έχουν, όπως προκύπτει σαφώς από την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), το *ίδιο αντικείμενο*.

96. Μολονότι το Δικαστήριο δεν οριοθέτησε σαφώς την έννοια του αντικειμένου με την εν λόγω απόφαση, το περιεχόμενό της μπορεί εντούτοις να εξειδικευθεί βάσει δύο στοιχείων.

97. Αφενός, το Δικαστήριο δεν απαιτεί ταυτότητα των προβαλλομένων λόγων ή της επιχειρηματολογίας που αναπτύσσεται προς στήριξή τους. Μια τέτοια προσέγγιση θα ήταν υπερβολικά περιοριστική και θα κινδύνευε να οδηγήσει σε αποτυχία οποιαδήποτε προσπάθεια του Γενικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, να εναρμονίσει τα ποσά των προστίμων.

98. Αφετέρου, προκειμένου να γίνει δεκτή η ταυτότητα αντικειμένου, δεν αρκεί να απαιτείται τα αιτήματα που υποβάλλουν, αντιστοίχως, η θυγατρική και η μητρική εταιρία να αποβλέπουν στο ίδιο αποτέλεσμα. Ομοίως, δεν αρκεί να αμφισβητείται γενικά ο ενδεδειγμένος ή αναλογικός χαρακτήρας του προστίμου σε σχέση με τα κριτήρια της διάρκειας και της σοβαρότητας της παραβάσεως.

99. Ως προς το σημείο αυτό, φρονώ ότι το Δικαστήριο επικύρωσε την προσέγγιση που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο με την απόφαση Tomkins κατά Επιτροπής (T-382/06, EU:T:2011:112), κάνοντας διάκριση μεταξύ των αιτιάσεων που άπτονται της διάρκειας της παραβάσεως αναλόγως του αν αφορούσαν την ίδια πτυχή ή όχι. Πράγματι, το Γενικό Δικαστήριο είχε εναρμονίσει τα ποσά των προστίμων μόνο στον βαθμό αυτόν. Με τη σκέψη 56 της αποφάσεώς του, το Δικαστήριο φαίνεται να επικυρώνει τη διάκριση στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο κρίνοντας ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι αρνήθηκε να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της προσφυγής της Tomkins plc, σφάλμα της Επιτροπής κατά την εφαρμογή αποτρεπτικού παράγοντα έναντι της Pegler Ltd. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το Γενικό Δικαστήριο, με τις σκέψεις 56 έως 58 της προπαρατεθείσας αποφάσεως, είχε αντλήσει τις συνέπειες εκ του ότι η προσφυγή της Tomkins plc δεν αφορούσε σφάλμα της Επιτροπής κατά την εφαρμογή του αποτρεπτικού παράγοντα.

100. Για να επανέλθω στην κρινόμενη υπόθεση, είναι μεν αληθές ότι, επιπλέον των πολυάριθμων ισχυρισμών που άπτονται της δυνατότητας καταλογισμού της παραβάσεως στην αναιρεσείουσα, η τελευταία έθεσε επίσης υπό αμφισβήτηση τον προσδιορισμό της διάρκειας της παραβάσεως, πλην όμως δεν το έπραξε υπό το ίδιο ακριβώς πρίσμα όπως η Total France. Πράγματι, επιπλέον των

διαπιστώσεων που αφορούσαν την πραγματική συμμετοχή της κατά τη διάρκεια ορισμένων περιόδων, η Total France είχε επίσης αμφισβητήσει τη μέθοδο η οποία χρησιμοποιήθηκε κατά τον υπολογισμό του προστίμου προκειμένου να προσδιοριστεί ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής που έπρεπε να εφαρμοστεί λόγω της διάρκειας της παραβάσεως.

101. Η αιτίαση που οδήγησε το Γενικό Δικαστήριο να αναθεωρήσει προς τα κάτω το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της αναιρεσείουσας ήταν ακριβώς η αιτίαση που αφορούσε παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας κατά την εφαρμογή της μεθοδολογίας που απορρέει από τις κατευθυντήριες γραμμές.

102. Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι, και αν ακόμα υποτεθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να λάβει υπόψη τη μείωση του προστίμου την οποία αποφάσισε για την Total France, δεν μπορούσε να μειώσει κατά το ίδιο ποσοστό το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα. Πράγματι, η προσφυγή της αναιρεσείουσας δεν στρεφόταν κατά της μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε λόγω της διάρκειας και συνεπώς δεν είχε, ως προς το σημείο αυτό, το ίδιο αντικείμενο με την προσφυγή της θυγατρικής της, Total France.

103. Αλλά το ερώτημα αν το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να αναγνωρίσει αυτεπαγγέλτως την ίδια μείωση του προστίμου με αυτή που αναγνώρισε υπέρ της Total France τίθεται και υπό το πρίσμα της αιτιάσεως περί παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

104. Αρκεί να υπενθυμιστεί συναφώς ότι η άσκηση πλήρους δικαιοδοσίας δεν ισοδυναμεί με αυτεπάγγελτο έλεγχο και ότι, εξαιρουμένων των λόγων δημοσίας τάξεως που ο δικαστής οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως, όπως η έλλειψη αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως, απόκειται στον προσφεύγοντα να επικαλεστεί λόγους ακυρώσεως κατά της αποφάσεως αυτής και να προσκομίσει τα κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη των λόγων αυτών [36].

105. Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα δεν αμφισβήτησε πρωτοδίκως τη μεθοδολογία η οποία ακολουθήθηκε για τον καθορισμό του συντελεστή που έπρεπε να εφαρμοστεί λόγω της διάρκειας της παραβάσεως προκειμένου να καθοριστεί το ποσό του προστίμου, δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να υποστηρίξει στο στάδιο της αναιρέσεως ότι το Γενικό Δικαστήριο της επιφύλαξε μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με τη θυγατρική της.

106. Εξάλλου, λαμβανομένου υπόψη ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως δεν αποτελεί λόγο δημοσίας τάξεως [37], το Γενικό Δικαστήριο δεν όφειλε να εξετάσει την αντίθεση προς τον νόμο της εφαρμογής του πολλαπλασιαστικού συντελεστή, ακόμα και αν το ζήτημα αυτό του είχε επισημανθεί στο πλαίσιο της παράλληλης προσφυγής που ασκήθηκε από την Total France.

107. Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν όσον αφορά την αιτίαση με την οποία προβάλλεται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας. Το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο υποχρεούται να ασκεί την πλήρη δικαιοδοσία του με σεβασμό της εν λόγω αρχής δεν σημαίνει ότι υποχρεούται να εξετάζει κάθε επιχειρηματολογία σχετικά με πιθανή παραβίαση της εν λόγω αρχής.

108. Βάσει του συνόλου των προεκτεθέντων, είμαι της γνώμης ότι ο πρώτος και ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι απορριπτέοι.

36 — Βλ. ιδίως αποφάσεις KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-272/09 P, EU:C:2011:810, σκέψη 104)· Χαλκόρ κατά Επιτροπής (C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 64) καθώς και KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-389/10 P, EU:C:2011:816, σκέψη 131).

37 — Όπως μαρτυρεί το γεγονός ότι απορρίφθηκε από το Δικαστήριο ως νέος ισχυρισμός (βλ. αποφάσεις Langnese-Iglo κατά Επιτροπής, C-279/95 P, EU:C:1998:447, σκέψεις 53 έως 56, και The Dow Chemical Company κατά Επιτροπής, C-179/12 P, EU:C:2013:605, σκέψεις 80 έως 83).

Β — *Δεύτερος λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο προβάλλονται πλείονες περιπτώσεις πλάνης περί το δίκαιο σε σχέση με την αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως*

109. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλείονες περιπτώσεις σε «πλάνη σχετική με την αιτιολογία» κατά την άσκηση, αντιστοίχως, του ελέγχου νομιμότητας και της πλήρους δικαιοδοσίας του.

1. Πρώτο σκέλος: ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο δεν αναγνώρισε ότι η Επιτροπή παρέβη το καθήκον αιτιολογίας το οποίο υπέχει

α) Επιχειρηματολογία των διαδίκων

110. Η αναιρεσείουσα διατυπώνει δύο αιτιάσεις.

111. Πρώτον, θεωρεί ότι κατά τον έλεγχο της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη σε σχέση με τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς τον σκοπό της ανατροπής του τεκμηρίου της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής.

112. Κατά την άποψη της Total, πολυάριθμα στοιχεία απαιτούσαν εν προκειμένω, σύμφωνα με τα συμπεράσματα που αντλούνται από την απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής[38], ενισχυμένη αιτιολογία όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν δεν αρκούσαν προκειμένου να ανατρέψουν το εν λόγω τεκμήριο.

113. Πρώτον, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ακολουθεί την πάγια πρακτική της Επιτροπής, αλλά σηματοδοτεί αλλαγή προσεγγίσεως, η οποία υπογραμμίστηκε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620), όσον αφορά την εφαρμογή του τεκμηρίου ασκήσεως καθοριστικής επιρροής από τις μητρικές εταιρίες επί των θυγατρικών τους. Δεύτερον, αυτή η αλλαγή προσεγγίσεως επέφερε σημαντική διαφορά όσον αφορά τη μεταχείριση της αναιρεσείουσας, στην οποία η Επιτροπή θα έπρεπε να αποδώσει ιδιαίτερη προσοχή. Τρίτον, είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι, εν προκειμένω, η ευθύνη της αναιρεσείουσας είναι αμιγώς παρεπόμενη της ευθύνης της θυγατρικής της, η οποία μόνη μετείχε ευθέως στην παράβαση. Τέταρτον, η Total ενημερώθηκε επισήμως μόνον κατά τον χρόνο αποστολής της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, πράγμα που μπορεί ενδεχομένως να επηρεάσει τα δικαιώματα άμυνας.

114. Παραπέμποντας στην απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620) (και ιδίως στις σκέψεις 160 και 167), η Total εκτιμά ότι, αντιθέτως προς τις διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου στη σκέψη 123 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή δεν εξέτασε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που η Total είχε προσκομίσει. Το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να αναγνωρίσει την παντελή έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το σημείο αυτό, πράγμα που συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου. Κατά την άποψη της αναιρεσείουσας, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει σύγχυση (βλ. ιδίως σκέψεις 74 και 146 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) μεταξύ, αφενός, της δυνατότητας που έχει η Επιτροπή, όταν το 100 % της θυγατρικής ανήκει στη μητρική εταιρία, να θεωρήσει ότι υφίσταται οικονομική ενότητα μεταξύ τους και, αφετέρου, της εύλογης δυνατότητας εταιρίας που επιθυμεί να ανατρέψει ένα τέτοιο τεκμήριο να προσκομίσει οποιοδήποτε στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι οι δύο εν λόγω εταιρίες δεν απαρτίζουν ανάλογη ενότητα.

38 — C-521/09 P (EU:C:2011:620, σκέψεις 150 έως 165).

115. Δεύτερον, η Total εκτιμά ότι το Γενικό Δικαστήριο, υποκαθιστώντας τη συλλογιστική της Επιτροπής με τη δική του συλλογιστική, αντί να αναγνωρίσει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πάσχει έλλειψη αιτιολογίας, υπερέβη τα όρια του ελέγχου νομιμότητας που ασκεί, πράγμα που θα έπρεπε αναγκαστικά να οδηγήσει σε αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Αυτό ισχύει κυρίως όσον αφορά την αιτιολογία της απαντήσεως που δόθηκε στα επιχειρήματα τα οποία αφορούν, αντιστοίχως, τη χρηματοοικονομική αυτοτέλεια της Total Raffinage Marketing (T-566/08, EU:T:2013:423) (ιδίως σκέψεις 89 και 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως), τη μη γνωστοποίηση στη μητρική εταιρία από τη θυγατρική της δραστηριότητας της θυγατρικής στην αγορά (σκέψη 95 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως), την απουσία οδηγιών της μητρικής εταιρίας προς τη θυγατρική (σκέψη 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) και, τέλος, την απουσία αλληλεπικαλύψεως προσωπικού στα διευθυντικά όργανα της μητρικής εταιρίας και της θυγατρικής της (σκέψεις 75 έως 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

116. Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των αιτιάσεων αυτών, τις οποίες θεωρεί απαράδεκτες και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμες.

β) Εκτίμηση

i) Παραδεκτό

117. Κατά πρώτον, θα πρέπει να εξεταστεί το παραδεκτό του παρόντος σκέλους.

118. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, ευλόγως ανακύπτει το ερώτημα κατά πόσον η αναιρεσείουσα, προβάλλοντας για πρώτη φορά το ζήτημα της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως, υπό το πρίσμα του ουσιώδους τύπου, αποσκοπεί στην τροποποίηση του αντικειμένου της διαφοράς που υποβλήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

119. Πράγματι, οι σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως κατά των οποίων βάλλει ο δεύτερος λόγος της αιτήσεως αναιρέσεως [39] και με τις οποίες δόθηκε απάντηση στην επιχειρηματολογία που προβλήθηκε με το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου προσφυγής, μάλλον περιστρέφονταν κατά κύριο λόγο γύρω από το αν η Επιτροπή είχε υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως των στοιχείων που προσκομίστηκαν προς τον σκοπό της ανατροπής του τεκμηρίου της καθοριστικής επιρροής.

120. Η αναιρεσείουσα υπογράμμισε, εξάλλου, ότι αυτό που προσάπτει στο πλαίσιο του παρόντος λόγου αναιρέσεως είναι η «παντελής έλλειψη αιτιολογίας» της προσβαλλομένης αποφάσεως, την οποία το Γενικό Δικαστήριο θα έπρεπε να είχε επισημάνει αυτεπαγγέλτως.

121. Συναφώς, γίνεται παγίως δεκτό ότι η αγνόηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως των πράξεων που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα, την οποία τάσσει το άρθρο 296 ΣΛΕΕ και η οποία θεωρείται ουσιώδης τύπος, *μπορεί* να εξεταστεί αυτεπαγγέλτως από τον δικαστή. Η δυνατότητα αυτή προκύπτει από την ανάγκη να γνωρίζει ο επιλαμβανόμενος δικαστής τη συλλογιστική του εκδότη της πράξεως, προκειμένου να ασκήσει τον έλεγχό του στη συγκεκριμένη περίπτωση. Γίνεται επομένως παγίως δεκτό ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως των ατομικών αποφάσεων έχει ως θεμελιώδη σκοπό να επιτρέπει τον δικαστικό έλεγχο [40].

122. Το ερώτημα κατά πόσον η έλλειψη αιτιολογίας *πρέπει* να εξετάζεται αυτεπαγγέλτως σε όλες τις περιπτώσεις είναι πολύ δυσχερέστερο, η δε απάντηση που πρέπει να δοθεί εν προκειμένω, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της κρινόμενης υποθέσεως, είναι αρνητική.

39 — Σκέψεις 88 έως 93 και 94 έως 96 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

40 — Βλ. ιδίως απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 148 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

123. Φρονώ ότι, αφής στιγμής ο δικαστής καλείται να κρίνει το βάσιμο εκτιμήσεως που περιέχεται στην προσβαλλόμενη πράξη —εν προκειμένω την εκτίμηση σχετικά με την εξέταση των στοιχείων τα οποία προσκομίστηκαν προκειμένου να ανατραπεί το τεκμήριο ασκήσεως καθοριστικής επιρροής της αναιρεσείουσας επί της θυγατρικής της— πρέπει οπωσδήποτε, προκειμένου να πραγματοποιήσει τον έλεγχο αυτόν, να είναι σε θέση να κατανοήσει το περιεχόμενο της αποφάσεως και τη συλλογιστική την οποία ακολούθησε το όργανο που εξέδωσε την πράξη. Με άλλα λόγια, η εξέταση του βασίμου των εκτιμήσεων της Επιτροπής προϋποθέτει κατ' ανάγκην την, έστω και σιωπηρή, εξακρίβωση της επάρκειας των αιτιολογιών της προσβαλλομένης αποφάσεως.

124. Κατά συνέπεια, συμφωνώ απολύτως με τη θέση της Επιτροπής ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί να υποχρεώνεται να ελέγχει αυτεπαγγέλτως την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά πτυχές που δεν προβλήθηκαν ενώπιόν του. Αυτήν, εξάλλου, την άποψη ακολούθησε πρόσφατα και το Δικαστήριο, απορρίπτοντας, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, δύο λόγους σχετικούς με την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι οποίοι, όπως εν προκειμένω, δεν είχαν προβληθεί ρητώς πρωτοδίκως[41].

125. Η κρινόμενη υπόθεση διακρίνεται συνεπώς από την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620) και στην οποία το ζήτημα της αιτιολογίας της απορρίψεως των επιχειρημάτων που είχε προβάλει η αναιρεσείουσα προκειμένου να ανατρέψει το τεκμήριο ασκήσεως καθοριστικής επιρροής είχε προβληθεί πρωτοδίκως[42].

126. Εν προκειμένω επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αναιρεσείουσα εστίασε την προβληθείσα στο στάδιο της προσφυγής επιχειρηματολογία της στο τεκμήριο που της είχε αντιταχθεί περί ασκήσεως καθοριστικής επιρροής επί της θυγατρικής της Total France και στα στοιχεία που θα έπρεπε να οδηγήσουν την Επιτροπή να ανατρέψει το εν λόγω τεκμήριο. Οι επικρινόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αφορούσαν συνεπώς το βάσιμο των εκτιμήσεων της Επιτροπής και τον ενδεχομένως ανεπαρκή, από την άποψη της τηρήσεως των ουσιωδών τύπων, χαρακτήρα των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως.

127. Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι το πρώτο σκέλος του παρόντος λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί, στο σύνολό του, ως αβάσιμο.

128. Πράγματι, θεωρώ δύσκολο να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν αναφέρθηκε σε ζήτημα που δεν του υποβλήθηκε ευθέως. Το αντίθετο συμπέρασμα φρονώ ότι θα ισοδυναμούσε με παραγνώριση των κατευθυντήριων αρχών της δίκης και επιβολή δυσανάλογης υποχρεώσεως στον δικαστή, θεμελιούμενης σε μια προσπάθεια «αντισταθμίσεως» κατά κάποιον τρόπο της, επικυρωθείσας από το Δικαστήριο, χρησιμοποιήσεως του τεκμηρίου ασκήσεως επιρροής από τις μητρικές εταιρίες επί των θυγατρικών τους. Θα επανέλθω στο ζήτημα αυτό στη συνέχεια.

129. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν ακολουθήσει αυτή την άποψη, θα πρέπει να εξεταστεί το ουσιαστικό ζήτημα κατά πόσον το Γενικό Δικαστήριο συμμορφώθηκε με τα πορίσματα της εν λόγω αποφάσεως Elf Aquitaine κατά Επιτροπής.

41 — Βλ. απόφαση Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψεις 46 έως 55 και 61 έως 64).

42 — Βλ. σκέψη 9 της εν λόγω αποφάσεως, όπου αναφέρεται η εξέταση από το Γενικό Δικαστήριο του δεύτερου λόγου προσφυγής που προβλήθηκε ενώπιόν του σχετικά με ανεπαρκή αιτιολογία.

ii) Έκταση του καθήκοντος αιτιολογήσεως σύμφωνα με την απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P)

130. Η αναιρεσείουσα φαίνεται να υποστηρίζει ότι το ζήτημα της αυτεπάγγελτης εξετάσεως των αιτιολογιών των πράξεων των θεσμικών οργάνων παρουσιάζεται υπό νέο πρίσμα και αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα στην περίπτωση αποφάσεων της Επιτροπής οι οποίες θεμελιώνονται στο τεκμήριο της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής. Πράγματι, με την απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620), το Δικαστήριο υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι, παράλληλα με την υποχρέωση της Επιτροπής να περιλάβει στην προσβαλλόμενη απόφαση «λεπτομερή έκθεση» των λόγων για τους οποίους έκρινε ότι τα στοιχεία που προσκόμισε η αναιρεσείουσα μητρική εταιρία δεν ήταν επαρκή προκειμένου να ανατραπεί το τεκμήριο που εφαρμόστηκε στην εν λόγω απόφαση, απέκειτο στο Γενικό Δικαστήριο να αποδώσει *ιδιαίτερη προσοχή* στο ζήτημα αν η Επιτροπή συμμορφώθηκε προς την υποχρέωση αυτή (σκέψη 167 της αποφάσεως του Δικαστηρίου).

131. Υπενθυμίζω ότι, με την απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620), το Δικαστήριο υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι στην περίπτωση αποφάσεως της Επιτροπής που στηρίζεται αποκλειστικά ως προς ορισμένους αποδέκτες στο τεκμήριο πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, η Επιτροπή υποχρεούται εν πάση περιπτώσει —διότι άλλως το τεκμήριο καθίσταται εν τοις πράγμασι αμάχητο— να εκθέσει επαρκώς στους εν λόγω αποδέκτες τους λόγους για τους οποίους τα προβληθέντα πραγματικά και νομικά στοιχεία δεν επαρκούσαν προκειμένου να ανατραπεί το εν λόγω τεκμήριο. Το καθήκον της Επιτροπής να αιτιολογεί τις αποφάσεις της ως προς το σημείο αυτό προκύπτει μεταξύ άλλων από τον μαχητό χαρακτήρα του εν λόγω τεκμηρίου, η ανατροπή του οποίου προϋποθέτει ότι οι ενδιαφερόμενοι θα προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τους οικονομικούς, οργανωτικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων (σκέψη 153 της ίδιας αποφάσεως).

132. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, αν και η Επιτροπή δεν υποχρεούται κατ' ανάγκην να λαμβάνει θέση ως προς όλα τα επιχειρήματα που προβάλλουν ενώπιόν της οι ενδιαφερόμενοι, εναπέκειτο στο Γενικό Δικαστήριο, *λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των υπό κρίση περιστάσεων*, να αποδώσει ιδιαίτερη προσοχή στο ζήτημα αν η επίμαχη απόφαση περιλαμβάνει λεπτομερή έκθεση των λόγων για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι τα στοιχεία που είχε προσκομίσει η αναιρεσείουσα δεν ήταν επαρκή προς ανατροπή του εφαρμοσθέντος με την απόφαση αυτή τεκμηρίου (σκέψεις 161 και 167 της αποφάσεως).

133. Εκτός του ότι, όπως προαναφέρθηκε, το ζήτημα της αιτιολογίας του τμήματος της αποφάσεως της Επιτροπής που αφορούσε τη χρησιμοποίηση του τεκμηρίου της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής και τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν για την ανατροπή του είχε τεθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, σκοπός του Δικαστηρίου φρονώ ότι ήταν να επιστήσει την προσοχή σε ιδιαίτερες περιστάσεις και όχι, κατά τη γνώμη μου, να καθιερώσει κάποια υποχρέωση ενισχυμένης αιτιολογήσεως και ταυτόχρονα να απαιτήσει από το Γενικό Δικαστήριο ιδιαίτερη προσοχή ως προς το σημείο αυτό.

134. Φρονώ ότι αυτό προκύπτει σαφώς από την ορολογία που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο, το οποίο, αφού υπενθύμισε την πάγια νομολογία σχετικά με την υποχρέωση αιτιολογήσεως των ατομικών αποφάσεων[43], και ιδίως τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίον η αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως, εξέθεσε τις ιδιαιτερότητες της κρινομένης υποθέσεως.

135. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι μόνο μία αιτιολογική σκέψη της προσβαλλόμενης στην υπόθεση εκείνη αποφάσεως εξέθετε πράγματι τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή απέρριψε τα επιχειρήματα της αναιρεσείουσας σχετικά με τη φερόμενη αυτονομία της θυγατρικής της[44].

43 — Βλ. απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψεις 144 έως 155).

44 — Όπ.π. (σκέψη 168).

136. Επιπλέον, η υπόθεση εκείνη χαρακτηριζόταν, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, από αλλαγή στάσεως —η οποία δεν αμφισβητήθηκε στο αναιρετικό στάδιο— ως προς την αναιρεσείουσα κατά το διάστημα μεταξύ της αποφάσεως περί οργανικών υπεροξειδίων[45] και της προσβαλλόμενης στην υπόθεση εκείνη αποφάσεως[46].

137. Εξάλλου, όπως αναφέρεται στην απόφαση, ακριβώς λόγω «ιδιαίτερων περιστάσεων» και μόνο δέχθηκε τελικά το Δικαστήριο ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ήταν σύμφωνη με το άρθρο 253 ΕΚ και δεν την ακύρωσε λόγω ελλείψεως αιτιολογίας, όσον αφορά το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα[47].

138. Δεν θεωρώ ότι τα συμπεράσματα που αντλούνται από την απόφαση αυτή αγνοήθηκαν εν προκειμένω.

139. Πρώτον, όπως ορθώς ανέφερε η Επιτροπή, φρονώ ότι τόσο η διατύπωση της αποφάσεως της Επιτροπής όσο και οι ειδικές περιστάσεις που οδήγησαν στην έκδοσή της πρέπει να διαχωριστούν από τη διατύπωση και τις περιστάσεις της αποφάσεως Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620). Πρόκειται εν προκειμένω αναμφίβολα για απόφαση της Επιτροπής που περιέχει αιτιολογία πληρέστερη[48] και ασφαλώς σαφέστερη από την αιτιολογία της σε εκείνη την υπόθεση.

140. Δεύτερον, είναι αμφίβολο αν η Επιτροπή απομακρύνθηκε από την πρακτική λήψεως των αποφάσεών της με την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως στην κρινόμενη υπόθεση. Πράγματι, η προσβαλλόμενη απόφαση χαρακτηρίζεται από μια ορισμένη συνέπεια όσον αφορά την εφαρμογή του τεκμηρίου πραγματικής ασκήσεως επιρροής επί των σχέσεων μεταξύ μητρικών εταιριών και των θυγατρικών στις οποίες μετέχουν κατά 100 %. Φρονώ ότι η χρησιμοποίηση του τεκμηρίου αυτού από την Επιτροπή και η καθιέρωσή του με τη νομολογία του Δικαστηρίου[49] σαφώς προηγούνται χρονικά της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

141. Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η επιχειρηματολογία περί μη συμμορφώσεως προς την υποχρέωση αιτιολογήσεως, όπως αυτή η υποχρέωση διευκρινίστηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να γίνει δεκτή.

142. Εν πάση περιπτώσει, δεν είμαι πεπεισμένος ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη κατά την «ανάλυση της αιτιολογίας» της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πράγματι, φρονώ ότι το σύνολο των στοιχείων που προέβαλε η αναιρεσείουσα προκειμένου να αμφισβητήσει και να ανατρέψει το τεκμήριο της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής σε αυτό το πλαίσιο[50] ελήφθη δεόντως υπόψη από το Γενικό Δικαστήριο, το οποίο βεβαιώθηκε ότι η Επιτροπή είχε όντως εξετάσει τα στοιχεία που υποβλήθηκαν προς απάντηση στην ανακοίνωση των αιτιάσεων. Αυτό μαρτυρεί η εκτεταμένη συλλογιστική που αφιέρωσε το Γενικό Δικαστήριο στην εξέταση των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν συναφώς από την αναιρεσείουσα και αφορούν, αντιστοίχως, τη μη αλληλεπικάλυψη των διοικήσεων της αναιρεσείουσας και της Total France (σκέψεις 75 έως 81), τον φερόμενο αυτοκαθορισμό από την Total France της εμπορικής στρατηγικής της (σκέψεις 82 έως 87), τη φερόμενη χρηματοοικονομική αυτοτέλεια της Total France και το μικρό ποσοστό που

45 — Απόφαση C(2003) 4570 τελικό, της 10ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/E-2/37.857 — Οργανικά Υπεροξείδια) (ΕΕ 2005, L 110, σ. 44).

46 — Δηλαδή της αποφάσεως C(2004) 4876 τελικό της Επιτροπής, της 19ης Ιανουαρίου 2005, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/E-1/37.773 — AMCA) (βλ. απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψεις 163 έως 167).

47 — Βλ. απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 170).

48 — Οι εκτιμήσεις σχετικά με την υπεύθυνη για την παράβαση επιχείρηση καλύπτουν, όσον αφορά την αναιρεσείουσα, είκοσι περίπου αιτιολογικές σκέψεις (αιτιολογικές σκέψεις 574 έως 586 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

49 — Βλ. ιδίως απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-243/12 P, EU:C:2009:536, σκέψεις 58 έως 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

50 — Βλ. εξέταση του τέταρτου λόγου προσφυγής με τις σκέψεις 67 έως 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

αντιπροσώπευαν οι πωλήσεις κηρών παραφίνης στον κύκλο εργασιών της (σκέψεις 88 έως 93), τους ισχυρισμούς ότι η Total France δεν είχε ενημερώσει την αναιρεσείουσα για τη δραστηριότητά της στην αγορά (σκέψεις 94 έως 96) και ότι η Total France δεν ελάμβανε οδηγίες από την αναιρεσείουσα και ενεργούσε ιδίω ονόματι και για ίδιο λογαριασμό (σκέψεις 97 έως 100).

143. Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, φρονώ ότι οι εν λόγω απόψεις δεν αποκαλύπτουν καμία σύγχυση μεταξύ της δυνατότητας χρησιμοποιήσεως του τεκμηρίου της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, όπως απορρέει από τη νομολογία, και της εύλογης δυνατότητας κάθε εταιρίας να υποβάλλει στοιχεία για την ανατροπή του εν λόγω τεκμηρίου.

144. Τέλος, δεν κρίνω πειστική ούτε την αιτίαση ότι το Γενικό Δικαστήριο υποκατέστησε, ιδίως με τις σκέψεις 89, 90, 95, 98 και 99, με την εκτίμησή του την πλημμελή εκτίμηση της Επιτροπής.

145. Εκτός του ότι ορισμένα από αυτά τα αποσπάσματα αφορούν σκέψεις οι οποίες αναπτύσσονται επαλλήλως[51] και των οποίων η κατάρριψη δεν μπορεί να επιφέρει αναίρεση της αποφάσεως[52], το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο, με τα αποσπάσματα της αποφάσεώς του που αφορούν το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου προσφυγής, δέχθηκε ορισμένες απόψεις της Επιτροπής αντιπαραθέτοντάς τις στην κριτική ανάλυση που προέκυψε από τη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων δεν μπορεί να εξομοιωθεί με προσπάθεια υποκαταστήσεως αιτιολογιών.

146. Κατά συνέπεια, προτείνω να απορριφθεί το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως ως απαράδεκτο και, εν πάση περιπτώσει, ως αβάσιμο.

2. Δεύτερο σκέλος: έλλειψη αιτιολογήσεως εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο της εξουσίας μεταρρυθμίσεως που διαθέτει

α) Επιχειρηματολογία των διαδίκων

147. Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέλειψε να επαληθεύσει αν η αιτιολόγηση του ποσού του προστίμου ήταν η ενδεδειγμένη, από την άποψη τόσο της σοβαρότητας όσο και της διάρκειας της παραβάσεως, μολονότι το έπραξε με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423). Κατά την άποψη της Total, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε διττή πλάνη περί το δίκαιο: πρώτον, παρέλειψε να εξακριβώσει ανεξάρτητα και αυτεπαγγέλτως τον ενδεδειγμένο χαρακτήρα του προστίμου που της επιβλήθηκε και, δεύτερον, αιτιολόγησε πλημμελώς την εκτίμησή του, περιοριζόμενο να αναφέρει, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το ποσό του προστίμου είναι ενδεδειγμένο «υπό το πρίσμα των περιστάσεων της κρινομένης υποθέσεως».

148. Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη αυτού του σκέλους του λόγου αναιρέσεως.

β) Εκτίμηση

149. Το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως περιλαμβάνει, κατά την άποψή μου, δύο πτυχές. Η πρώτη συνδέεται στενά με τα ζητήματα τα οποία τίθενται με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, διότι γίνεται παραλληλισμός με το ποσό του προστίμου που ορίστηκε με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), ενώ με τη δεύτερη προσάπτεται γενικότερα έλλειψη αιτιολογίας του ενδεδειγμένου χαρακτήρα του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα.

51 — Αυτό ισχύει όσον αφορά τις σκέψεις 80 και 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

52 — Βλ. ιδίως απόφαση Επιτροπή κατά Deutsche Post (C-399/08 P, EU:C:2010:481, σκέψη 75 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

150. Όσον αφορά την πρώτη πτυχή, παραπέμπω στις σκέψεις που εξέθεσα ανωτέρω. Πράγματι, εκτός του ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν ήταν υποχρεωμένο να εναρμονίσει το ποσό του προστίμου που επέβαλε στην αναιρεσείουσα με το ποσό του προστίμου που καθορίστηκε τελικώς για τη θυγατρική της, οι επικρίσεις που διατύπωσε η αναιρεσείουσα ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως δεν αφορούσαν την ίδια πτυχή με αυτή που ακύρωσε το Γενικό Δικαστήριο και, κατά συνέπεια, δεν υπήρχε «ταυτότητα αντικειμένου».

151. Όσον αφορά τη δεύτερη πτυχή, δεν θεωρώ ότι οι σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως κατά των οποίων βάλλει ειδικώς η αναιρεσείουσα (σκέψεις 214 έως 219 και 224) πάσχουν πλάνη εκτιμήσεως ή έλλειψη αιτιολογίας, όσο γενικό ή συνοπτικό και να φαίνεται το σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου.

152. Εν προκειμένω, θα πρέπει να υπομνησθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέθεσε τα εξής σχετικά με τους λόγους προσφυγής στους οποίους θεμελιώνονται τα αιτήματα μεταρρυθμίσεως[53].

153. Κατ' αρχάς, απέρριψε τον όγδοο λόγο προσφυγής, με τον οποίον ζητείτο η ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα και ο οποίος αφορούσε παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 και τον δυσανάλογο χαρακτήρα του ποσού του προστίμου. Η συλλογιστική που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο σε σχέση με αυτόν τον λόγο προσφυγής[54] είναι απολύτως σαφής και, εν πάση περιπτώσει, ουδόλως αμφισβητήθηκε στο πλαίσιο της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως.

154. Στη συνέχεια απέρριψε, με επαρκή κατά την άποψή μου αιτιολογία[55], το σύνολο της επιχειρηματολογίας που προέβαλε η αναιρεσείουσα στο πλαίσιο του ένατου λόγου προσφυγής, ο οποίος αποσκοπούσε σε σημαντική μείωση του ποσού του προστίμου λόγω εσφαλμένου προσδιορισμού της σοβαρότητας και της διάρκειας των προσαπτόμενων πρακτικών και λόγω προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας.

155. Εξάλλου, μολονότι, όσον αφορά την αιτίαση περί ανεπαρκούς αιτιολογίας του ότι δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι οι επίδικες πρακτικές δεν είχαν συνέπειες στην οικεία αγορά, το Γενικό Δικαστήριο ανέφερε ότι η εξέταση της αιτιολογίας εμπίπτει στον έλεγχο νομιμότητας της προσβαλλομένης αποφάσεως τον οποίον ασκεί δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ[56], εντούτοις δεν αρνήθηκε να απαντήσει στα επιχειρήματα που προέβαλε πρωτοδίκως η αναιρεσείουσα με την προσφυγή της[57].

156. Φρονώ ότι οι σκέψεις αυτές ισχύουν και για τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προκειμένου να καταρριφθούν τα συμπεράσματα της Επιτροπής σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως (βλ. σκέψεις 215 έως 219 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

157. Τέλος, δεν συμφωνώ με την επιχειρηματολογία περί του ότι το ιδιαίτερα ασαφές και γενικό συμπέρασμα το οποίο εκτίθεται στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ήτοι ότι το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα ήταν ενδεδειγμένο «με γνώμονα όλες τις συναφείς περιστάσεις», καταδεικνύει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν άσκησε την πλήρη δικαιοδοσία του, όπως υποχρεούται.

53 — Βλ. σκέψεις 191 έως 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

54 — Όπ.π. (σκέψεις 193 έως 204).

55 — Όπ.π. (σκέψεις 208 έως 220 και 222 έως 223).

56 — Βλ. σκέψη 212, πρώτη περίοδος, της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

57 — Βλ. σκέψη 212, τρίτη περίοδος, της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

158. Εκτός του ότι η αναιρεσείουσα αποσιωπά ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως έπεται εξετάσεως του συνόλου των λόγων προσφυγής που προβλήθηκαν για τη θεμελίωση του αιτήματος μεταρρυθμίσεως, δεν αναφέρει επίσης σχετικά με ποιες πτυχές που επισημάνθηκαν συγκεκριμένα στο πλαίσιο της δίκης η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου πάσχει έλλειψη αιτιολογίας.

159. Αν θεωρηθεί ότι η αναιρεσείουσα στην πραγματικότητα βάλλει κατά του ελέγχου από το Γενικό Δικαστήριο του ενδεδειγμένου χαρακτήρα του προστίμου που της επιβλήθηκε, δεν αναφέρει πάντως ποια στοιχεία θα έπρεπε, κατά την άποψή της, να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της ασκήσεως πλήρους δικαιοδοσίας. Δεν μπορεί να απαιτηθεί από το Γενικό Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ασκήσεως της εν λόγω δικαιοδοσίας, να υποκαθιστά με την εκτίμησή του την εκτίμηση της Επιτροπής εξετάζοντας αυτεπαγγέλτως άλλες αιτιάσεις που θα μπορούσαν ενδεχομένως να προβληθούν κατά των αμφισβητούμενων στοιχείων της προσβαλλομένης αποφάσεως[58].

160. Για όλους αυτούς τους λόγους, προτείνεται να απορριφθεί ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως στο σύνολό του.

Γ — *Επί του τέταρτου, του πέμπτου και του έκτου λόγου αναιρέσεως με τους οποίους ζητείται η ακύρωση ή η μεταρρύθμιση του ποσού του προστίμου*

161. Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί επικουρικώς από το Δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη των θέσεων που ανέπτυξε ιδίως στο πλαίσιο του τρίτου λόγου αναιρέσεως, να ασκήσει πλήρως την εξουσία μεταρρυθμίσεως που διαθέτει ακυρώνοντας ή μειώνοντας το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total, λαμβανομένων υπόψη όλων των νομικών περιστάσεων της υποθέσεως.

162. Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί έτι επικουρικότερον από το Δικαστήριο, ακόμα και αν δεν αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, να κρίνει ότι το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε πλημμελώς την εξουσία μεταρρυθμίσεως που διαθέτει και να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Total στο επίπεδο του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), ήτοι να μειώσει το πρόστιμο κατά 2 704 158 ευρώ.

163. Με τον έκτο και τελευταίο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος προβάλλεται όλως επικουρικότερον, η αναιρεσείουσα ζητεί εν πάση περιπτώσει από το Δικαστήριο να εναρμονίσει το βασικό ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε με το ποσό που καθορίστηκε για τη θυγατρική της, Total France, ή, εφόσον η θυγατρική ασκήσει αναίρεση, με την απόφαση του Δικαστηρίου που θα εκδοθεί επί της εν λόγω αναιρέσεως, εφόσον η υπόθεση θεωρηθεί ώριμη προς εκδίκαση, ή με την απόφαση που θα εκδοθεί από το Γενικό Δικαστήριο κατόπιν αναπομπής από το Δικαστήριο. Για τους ίδιους λόγους, η Total εκτιμά ότι η ενδεχόμενη ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της θα πρέπει κατ' ανάγκην να επιφέρει την ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε στην ίδια.

164. Δεδομένου ότι οι τρεις πρώτοι λόγοι αναιρέσεως είναι απορριπτέοι, ο τέταρτος λόγος ο οποίος προϋποθέτει την ενδεχόμενη αποδοχή ενός από αυτούς, και ιδίως του τρίτου λόγου, πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να απορριφθεί επίσης.

58 — Βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-239/11 P, C-489/11 P και C-498/11 P, EU:C:2013:866, σκέψη 340).

165. Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζεται ότι δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, όταν αποφαίνεται επί νομικών ζητημάτων στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, με την κρίση του την κρίση του Γενικού Δικαστηρίου το οποίο αποφαίνεται, κατά πλήρη δικαιοδοσία, επί του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις οι οποίες παραβιάζουν το δίκαιο της Ένωσης[59].

166. Επισημαίνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε αίτηση μειώσεως του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα και, αφού εξέτασε τα επιχειρήματά της και άσκησε την πλήρη δικαιοδοσία του, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η μείωση αυτή δεν ήταν δικαιολογημένη.

167. Μένει να καθοριστεί αν είναι σκόπιμο εν προκειμένω να εναρμονίσει το Δικαστήριο το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα με το μειωμένο ποσό που επιβλήθηκε στη θυγατρική της την οποία αφορούσε η παράλληλη υπόθεση Total Marketing Services κατά Επιτροπής (C-634/13 P), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου (βλ. προτάσεις μου με σημερινή ημερομηνία, σημεία 103 έως 112).

168. Πράγματι, στην υπόθεση εκείνη προτείνω να αναιρεθεί εν μέρει η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου και να μειωθεί το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην εν λόγω θυγατρική σε 116 364 588 ευρώ, προκειμένου να ληφθεί υπόψη ότι το Γενικό Δικαστήριο έσφαλε επιβεβαιώνοντας την εκτίμηση ότι η Total France συνέχισε να συμμετέχει στη σύμπραξη σχετικά με τους κηρούς παραφίνης μετά την τεχνική συνεδρίαση της 11ης και της 12ης Μαΐου 2004.

169. Κατά συνέπεια, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον είναι σκόπιμο, στην κρινόμενη υπόθεση, να ληφθεί υπόψη η εν λόγω μείωση όσον αφορά την αναιρεσείουσα, βάσει της δυνατότητας που παρέχει η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

170. Όσον αφορά τη συγκεκριμένη αυτή πτυχή, επιβάλλεται πράγματι η διαπίστωση ότι η αναιρεσείουσα, όπως και η θυγατρική της Total France, είχε υποστηρίξει στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του ένατου λόγου προσφυγής της, ότι, όσον αφορά την τελευταία αυτή εταιρία, η Επιτροπή είχε θεωρήσει εσφαλμένα την 28η Απριλίου 2005 ως ημερομηνία πέρατος της συμμετοχής στην παράβαση σχετικά με τους κηρούς παραφίνης[60].

171. Κατά συνέπεια, οι προσφυγές που ασκήθηκαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις Total κατά Επιτροπής (T-548/08, EU:T:2013:434) και Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423) από την αναιρεσείουσα και τη θυγατρική της, Total France, αντιστοίχως, χαρακτηρίζονται όσον αφορά το σημείο αυτό από ταυτότητα αντικειμένου κατά την έννοια της αποφάσεως Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

172. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο δικαστής της Ένωσης δύναται, σύμφωνα με τη νομολογία που διαμορφώθηκε με την εν λόγω απόφαση, να αντλήσει απευθείας τις συνέπειες της συμπληρωματικής μειώσεως του προστίμου που προτείνεται να γίνει δεκτή υπέρ της θυγατρικής της αναιρεσείουσας στην παράλληλη υπόθεση Total Marketing Services κατά Επιτροπής (C-634/13 P) που εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

173. Αντιθέτως, ο δικαστής της Ένωσης δεν έχει την εξουσία να προβεί ο ίδιος σε εναρμόνιση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα όσον αφορά την πρώτη μείωση προστίμου στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο, δηλαδή τη μείωση που επήλθε λόγω παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως κατά τη συνεκτίμηση της διάρκειας της συμμετοχής της Total France στην παράβαση (βλ. σημείο 13 των παρουσών προτάσεων).

59 — Βλ. ιδίως απόφαση E.ON Energie κατά Επιτροπής (C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 125 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

60 — Βλ. συναφώς σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

174. Εν κατακλείδι, υπό τις περιστάσεις της κρινομένης υποθέσεως, το Δικαστήριο δύναται να λάβει απευθείας υπόψη τη μείωση που προτείνω να γίνει δεκτή στην παράλληλη υπόθεση Total Marketing Services κατά Επιτροπής έναντι της θυγατρικής Total France, αντιθέτως όμως δεν δύναται να λάβει απευθείας υπόψη τη μείωση στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423).

175. Θα μπορούσε συνεπώς να θεωρηθεί όλως τεχνητό να προβεί το ίδιο το Δικαστήριο στην εναρμόνιση των προστίμων υπ' αυτές τις συνθήκες. Πράγματι, το Δικαστήριο δεν μπορεί να λάβει υπόψη την πρώτη μείωση του προστίμου (δηλαδή αυτή την οποία αποφάσισε το Γενικό Δικαστήριο), αλλά αποκλειστικά και μόνο τη δεύτερη, εφόσον ακολουθήσει τις προτάσεις που ανέπτυξα την υπόθεση Total Marketing Services κατά Επιτροπής (C-634/13 P), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου. Φρονώ ότι η κατάσταση αυτή καταδεικνύει όλους τους περιορισμούς της δικαστικής παρεμβάσεως.

176. Παρά ταύτα, πρέπει να υπογραμμιστεί, όπως προανέφερα, ότι εναπόκειται κατά πρώτον στην Επιτροπή να αντλήσει τις συνέπειες της εκδοθησομένης αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι η Επιτροπή δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να απαιτήσει από την αναιρεσείουσα ποσό προστίμου υψηλότερο εκείνου το οποίο θα οφείλει τελικώς η θυγατρική της, Total France, βάσει της αποφάσεως με την οποία θα περατωθεί η παράλληλη υπόθεση Total Marketing Services κατά Επιτροπής (C-634/13 P), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

177. Με αυτή και μόνο την επιφύλαξη, είμαι της γνώμης ότι οι τρεις τελευταίοι λόγοι αναιρέσεως δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν.

VI – **Πρόταση**

178. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει την Total SA στα δικαστικά έξοδα.